

מתוך הקדמת המחבר: ועיניכם תראינה בנים בני כשתילי זתים סביב לשלחנם,
חכמים ונבונים, ובתים מלאים כל טוב, גם עושר גם כבוד לא יסופו מזרעכם

גליון

זרע שמשון המבואר

פרשת תצוה

אותיות כ • ד

דרוש מתוך הספר המסוגל 'זרע שמשון' שחברו הגאון המקובל

האלוקי חסידא קדישא רבנו שמשון חיים ב"ר

נחמן מיכאל נחמני זלה"ה

מח"ס 'זרע שמשון' ו'תולדות שמשון'

שחי לפני כ-300 שנה בתקופת האור החיים' ומקום קברו לא נודע

והבטיח שהלומד בחידושיו וספריו יזכה לישועות בבני חי ומזוני

נלב"ע ו' אלול תקל"ט

דרוש מנוקד ומבואר בתוספת ציונים והארות

יו"ל על ידי מוסדות זרע שמשון

שע"י האיגוד העולמי להפצת תורת זרע שמשון

הוצאת והפצת קונטרס
זרע שמשון העבואר'
 נתחם לעילוי נשמת

האשה הצדקת **מרת ריזל**
 בת' **מיכאל הלוי ע"ה**
 גדלה בגיה בעסירות לחירה ולחסד
 הרבה לגעול חסד בעיפה ובענוה
 והייתה עסייעת בעאר פנים לעניים ושבורי לב
נלב"ע ז' שבט תשע"ט
 תהא עליצת יושר
 עבור בגיה וכל עשפחה
 תנצ"ב.ה.

יהי רצון

שהליעוד בספר הקדוש הזה
 יהא לענוחת גפשה רוחה ונשמתה בעולם
 העליון ובזכות הגדולה של רבינו זי"ע
 תתעלה מעלה מעלה עחיל אל חיל
 בגני ערוצים להעליץ טוב בעד כל ישראל
 שגיושע בתשועת עולמים בב"א

לשוחפות של ברכה בכל עת
מוקד זרע שמשון
 ארץ ישראל 02-80-80-500
 ארה"ב 347-496-5657

יו"ל ע"י האיגוד העולמי
 להפצת תורת
"זרע שמשון"

לקבלת הגיון נא לשלוח למייל:
 zera277@gmail.com

ארה"ב
 הרב מנחם בנימין פאשקס
 ZERA SHIMSHON
 C/O B PASKESZ 1645 48 ST
 BROOKLYN NY 11204
347-496-5657
 mbpaskesz@gmail.com

ארה"ק
 הרב ישראל זילברברג
05271-66450

נתן לשלוח תרומות והנצחות
 לזכות ולע"ג ולקחת חלק בהוצאות
 והפצת המליונות והספרים.

נתן להספיד בבנק מרבנטיל (17) סניף 635
 מספר השבץ 71713028 ע"ש זרע שמשון,
 כמו מן נתן לתרום בכרטיס אשראי

וזכות הצדיק ודביו תורתו הקדושים וכן מכל
 צדה וצוקתו, וזושפע על הלומדים ועל המסיעים
 בני חיי זמננו וכל טוב סלה
 כהנחתו
 בהקדמת ספריו.

הודעה ובקשה!

השתדלנו להעמיק ברבדי רבנו ולבארם בראוי עד היכן שמשנת ידנו, אולם דברי רבנו עמוקים מני ים ואין כמותנו כלל להתגדר ולומר שהשגנו את עומק דבריו והעיונו,
 ובדאי לא לקבוע כשה שכתב שזה הפירוש המוחלט ברביו, ולכן אנו פונים אל כל הלומדים ה"ו, שבאם תמצאו דברים שאינם כראוי ואינם עולים בקנה אחד עם דברי חז"ל
 או רבותנו הקדמונים, בודאי לא על רבנו הקדוש זי"ע יהיה תלונתכם מן אם עלינו, ובקשתנו שטוהה לשי מלומדים אשר יכן וימצא פירושים ודרכים יותר ראויים בהבנת דברי
 רבנו, אא מנטי שמיצאם לרדיו ככדי שנוכל לתקנם ולשלבם במהרורות הבאות, ובוה יהיה הלקו עמנו בויבוי הדברים.

כמו מן נשמת לקבל הערות והארות לשיפורים מכל סוג שהוא לתועלת הלומדים,
 וכן באם תמצאו טעות ושגיאה מכל סוג שהוא, אנא תיידעו אותנו על כך ותבואו על הברכה.

פְּרִשְׁת תְּצוּהָ

ב

פְּסוּק (שמות כו, ב) 'פְּתִית לְמֵאוֹר', פְּרֵשׁ וְכוּ', וְהִשְׁנִי פְּסוּל לְמִנְוֵרָה וְכִשְׁר רִשִׁי, הַזִּיתִים כּוֹתֵשׁ בְּמִכְתֶּשֶׁת לְמִנְחוֹת, שְׁנֵאֲמַר 'פְּתִית לְמֵאוֹר', וְלֹא

פסוק כתית למאור, פירוש רש"י ולא למנחות

זרע שְׁמִשׁוֹן הַמְּבוֹאֵר

ב

ביאור הלימודים לשמנים הכשרים למאור ולמנחות

מהזיתים על ידי טחינה ברחיים, יש בו שמרים, אבל היוצא מהזיתים אחרי כתישה במכתשת, אין בו שמרים, והוא 'זך'. ולאחר שהוציא מהזיתים את הטיפה הראשונה¹ שבהם, שהוא השמן הכשר למנורה, מכניס את הזיתים לריחים וטוחנם, וְהִשְׁמֵן הַשְּׁנִי² [היוצא על ידי הטחינה ברחיים], פְּסוּל לְהִשְׁתַּמֵּשׁ בוֹ לְהַאִיר בַּמִּנְחוֹת, וְהוּא כִּשְׁר לְהִשְׁתַּמֵּשׁ בוֹ לְצוּרֵךְ הַמִּנְחוֹת שֶׁהֵיוּ מְקַרְיָבִים בְּמִשְׁכַּן וּבְבֵית הַמִּקְדָּשׁ, מִשּׁוֹם שְׁנֵאֲמַר 'פְּתִית

דקדוק בכתיבת מיעוט 'למאור' במנורה, וריבוי 'כתית' במנחות על הפסוק (שמות כו, ב)³ הכתוב בענין השמן שציוה הקב"ה לעשות, כדי להדליק בו את מנורת הזהב במשכן, 'שְׁמֵן זֵית זָךְ פְּתִית לְמֵאוֹר', פְּרֵשׁ רִשִׁי, 'כתית' היינו 'כתוש'⁴, שאת הזיתים⁵ שלקח בשביל להשתמש בשמנם לצורך המנורה, היה כוֹתֵשׁ בְּמִכְתֶּשֶׁת זָכוּ, ולא היה טוחנם מיד, אלא נותנם לתוך סל מנוקב, כדי שיצא שמנם ויאסף לתוך הכלי. והטעם, לפי שהשמן היוצא

צינונים ומקורות

הדפנות לתוך הסל, ושוב הוא מסתנן מן הסל ויוצא לכלי. אבל לפי כל השיטות, לא היה טוען עדיין קורה על הזיתים כדי לסחטם, וגם לא היה טוחנם. והשמן שיצא מן הזיתים אחרי הכתישה, בלי טעינת קורה, ובלי טחינה, נקרא 'שמן ראשון'. ה. לכאורה נראה, שמה שכתב רש"י 'טיפה ראשונה' הוא לאו דוקא, אלא כל מה שיוצא מן הזיתים כשנתנום בסל [או סביבות הסל לרבי יהודה] אחרי הכתישה, הוא כמו הטיפה ראשונה וכשר למאור. וכך כתב רש"י (מנחות פו, א ד"ה ונותנן, ואילך) שאת גרגרי הזיתים שהוריד מראש האילן, כותשן ונותנן בתוך הסל כדי שיוזב הצלול שבשמן מעצמו בלא דוחק, חוץ לסל, והוא השמן הראשון. והפסולת

א. לשון הפסוק, 'וְאָתָה תְּצוּהָ אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְיִקְחוּ אֵלֶיךָ שְׁמֵן זֵית זָךְ פְּתִית לְמֵאוֹר לְהַעֲלֹת נֵר תְּמִיד'. ב. כמבואר במנחות (פו, ב), רבי יהודה אומר, 'כתית', אין כתית אלא כתוש. ג. לשון רש"י, הזיתים היה כותש במכתשת, ואינו טוחנן בריחים, כדי שלא יהו בו שמרים, ואחר שהוציא טפה ראשונה, מכניסן לריחים וטוחנן, והשמן השני פסול למנורה וכשר למנחות, שנאמר 'כתית למאור', ולא כתית למנחות. ד. במנחות (פו, א) מבואר, שלאחר שכתש את הזיתים, היה נותן אותם לתוך סל מנוקב, ותחת הסל היה מונח כלי שבו היה השמן זב מהסל. ורבי יהודה סובר, שאחרי כתישת הזיתים, היה נותנם סביבות הסל מבחוץ, והשמן זב דרך

'פְּתִית' לְמִנְחֹת. וּלְקָמֶן גְּבֵי מִנְחֹת פֶּרֶשׁ רִשִׁי עַל פֶּסוּק (שם כט, מ), 'וְעֵשְׂרֹן סֶלֶת בָּלוּל בְּשֶׁמֶן פְּתִית' וְכו', לֹא נֶאֱמַר 'פְּתִית' תְּלַמּוּד לֹמֵר כָּאֵן 'פְּתִית', לְלַמֵּד דְּכִתִּית

פסוק ועשורן
סלת בלול
בשמן פתית,
פירוש רש"י
וכו

זֶרַע שְׁמִשׁוֹן הַמְּבוֹאֵר

מה שנאמר בו 'כתיית', הוא רק כדי לְהַכְשִׁיר - ללמד שגם שמן 'כתיית' - כתוש, כשר למנחות, ושלא תאמר, שרק שמן השני היוצא מטחינת הזיתים כשר במנחות. אבל לעולם גם השמן 'השני' היוצא על ידי הטחינה, כשר למנחות, אף על פי ששמן זה אינו כשר למנורה.

והטעם שהיה עולה על דעתנו לומר, שה'כתיית' אינו כשר למנחות, הוא לְפִי שְׁנֵאמַר במנורה 'פְּתִית לְמֵאוֹר', ודורשים משם, ש'לְמֵאוֹר' בא למעט שבמנחות אין צריך כתיית, וכמו שדרשו 'כתיית למאור, ולא כתיית למנחות', ולכן היית יכול להעלות על דעתך, שדרשה זו באה לְפַסְלוֹ - ללמד ש'שמן כתיית' פסול לְמִנְחֹת, ואין כשר למנחות אלא 'שמן שני' בלבד. תְּלַמּוּד לֹמֵר - לכך נאמר כָּאֵן - בפסוק לענין מנחות 'בְּשֶׁמֶן פְּתִית', לְלַמֵּד וּלְרַבּוֹת, דְּשֶׁמֶן כִּתִּית נִמְי' - גם כן

לְמֵאוֹר', שרק השמן שמשמשים בו 'לְמֵאוֹר', כלומר, הדלקת המנורה, צריך שיהיה 'פְּתִית' - כתוש במכתשת, וְלֹא 'פְּתִית' לְמִנְחֹת - אבל לצורך המנחות, אין צריך בדוקא 'שמן כתיית', אלא ניתן להשתמש לצורכן, גם בשמן היוצא מטחינת הזיתים, שאינו 'כתיית'.

וּלְקָמֶן בפרשתנו, לְגַבֵּי הַמִּנְחֹת שהיו מקריבים עם קרבן התמיד, פֶּרֶשׁ רִשִׁי עַל הַפֶּסוּק (שם כט, מ), 'וְעֵשְׂרֹן סֶלֶת בָּלוּל בְּשֶׁמֶן פְּתִית' וְכו' - שנצטוו ישראל שעבור כל כבש שמקריבים על המזבח, יקריבו מנחה העשויה מעשרון סולת, המעורבת עם שלשה לוגים של 'שמן כתיית'. ועל כך פירש רש"י, שלא נֶאֱמַר בתורה לענין המנחות 'פְּתִית', כדי לְלַמֵּד שְׁחֹבֵה להשתמש לצורך המנחות דווקא בשמן 'כתיית' - שמן ראשון, היוצא מכתישת הזיתים, אֶלֶּא

צִיּוּנִים וּמְקוּרֹת

ו. לשון רש"י, 'בשמן כתיית', לא לחובה נאמר כתיית, אלא להכשיר, לפי שנאמר 'כתיית למאור', ומשמע למאור ולא למנחות, יכול לפסלו למנחות, תלמוד לומר כאן 'כתיית', ולא נאמר 'כתיית למאור', אלא למעט מנחות שאין צריך כתיית, שאף הטחון בריחיים כשר בהן. ז. לשון הפסוק, 'וְעֵשְׂרֹן סֶלֶת בָּלוּל בְּשֶׁמֶן פְּתִית רְבַע הַהֵיזֵן וְגִסְדָּ רְבִיעֵת הַהֵיזֵן יֵזֵן לְפָקֶשׁ הָאֶחָד'.

והשמרים שבשמן נשארין בסל, וחוזר ולוקחם וטוען עליהם את קורת בית הברד, ומוציא שמנו, ומה שהוא יוצא עכשיו, זהו שמן שני. ובשפת אמת (מנחות שם ד"ה שלשה) העיר, שמפירוש רש"י והרע"ב (פ"ח מ"ד) משמע שהשמן הראשון הוא לאחר סינון השמרים והפסולת, ואילו מדברי רש"י בחומש (בפרשתינו), שהשמן של מנורה היא טפה ראשונה שאין בה פסולת, משמע שאין צריך סינון כלל.

(שם), דְּלֹא לְכַתֵּב קָרָא לֹא הִ"א וְלֹא וי"ו,
דְּלֹא לְכַתֵּב 'פְּתִית' בְּמִנְחוֹת, וְלֹא לְכַתֵּב
'לְמֵאוֹר' בְּמִנְחָה.

נְמוּ פֶשֶׁר. וְלֹא נֶאמַר 'פְּתִית לְמֵאוֹר' אֶלָּא
לְמַעַט מִנְחוֹת, שְׁאִין צָרִיךְ 'פְּתִית', עב"ל.
מְקֵשִׁים (ספר חידושי אגדות זרע ישראל ברש"י

זֶרַע שְׁמִשׁוֹן הַמְּבוֹאֵר

וּמְקֵשִׁים הַמְּפֻרְשִׁים (ספר חידושי אגדות
זרע ישראל ברש"י שם)^ט, דְּלֹא לְכַתֵּב קָרָא לֹא
הִ"א וְלֹא וי"ו - לא מיעוט ולא ריבוי,
כלומר, דְּלֹא לְכַתֵּב - שלא תכתוב התורה
הריבוי של 'פְּתִית' בְּמִנְחוֹת, וממילא לא
היה עולה על דעתינו לומר, שצריך
בדוקא 'כתית' במנחות, אלא היינו
אומרים שרק במנורה שכתוב בה 'כתית',
צריך בדוקא שמן 'כתית', אבל במנחות
שלא כתוב בהן 'כתית', כל השמנים
כשרים, ואף השמן השני, וממילא גם לא
תצטרך התורה לְכַתֵּב 'לְמֵאוֹר' בְּמִנְחָה -

פֶּשֶׁר לַמִּנְחוֹת, ומוכח מכך, שֶׁלֹּא נֶאמַר
בְּמִנְחָה 'פְּתִית לְמֵאוֹר', אֶלָּא לְמַעַט
מִנְחוֹת, שְׁאִין צָרִיךְ בָּהֶם בְּדוּקָא שֶׁמֶן
'פְּתִית', וש אפשר להשתמש לצורכם גם
בשמן שני, היוצא על ידי הטחינה. אבל
לא בא המיעוט לפסול שמן 'כתית'
למנחות, עב"ל. ובפשטות נראה מדבריו
שהטעם שנצרך 'כתית למאור' למעט
שבמנחות אין צריך כתית, משום
שבפסוק לענין מנחות כתוב 'כתית',
ולכך באה התורה כאן למעט שאין זה
חובה".

צִוּוּנִים וּמְקוּרוֹת

הוא אמינא באמת דפסול. וכיון דאיצטריך 'למאור',
ממילא איצטריך נמי כתית, כפירוש רש"י, שלא
תאמר דכתית פסול במנחות. לכן איצטריך גם כתית
במנחות, ודוק היטב. וראה עוד בפירושו הרא"ם
ובגור אריה למהר"ל שהקשו כן, שלא לכתוב רחמנא
לא 'למאור' דהכא, ולא 'כתית' דמנחות, עיי"ש. וראה
עוד בזה, בשפתי חכמים (ברש"י). י. מליצה זו
ע"פ לשון הגמרא (פסחים ה, א) וז"ל, התם [בסוכות]
דכתיב (ויקרא כג, לט) 'ביום הראשון שבתון וביום
השמיני שבתון', אימר ראשון דמעיקרא [ערב יום
טוב] משמע [שערב יום טוב אסור בעשיית מלאכה],
שאני התם דאמר קרא 'וביום השמיני שבתון', מה
שמיני שמיני דחג, אף ראשון ראשון דחג, 'ה'ראשון
למה לי, למעוטי חולו של מועד [איסור עשיית
מלאכה], חולו של מועד מ'ראשון' ו'שמיני' נפקא.
איצטריך, סלקא דעתך אמינא, הואיל דכתב רחמנא
'וביום השמיני', וי"ו מוסיף על ענין ראשון, דאפילו
בחולו של מועד, קא משמע לן. ולא לכתוב רחמנא
לא וי"ו ולא ה"א [שאם התורה לא היתה כותבת ואי

ה. מחמת הבנה זו ככוונת דברי רש"י, הקשה רבנו
את קושייתו הראשונה דלהלן. וראה בסוף הדרוש
שמבאר רבינו כוונת רש"י, שהטעם שנצרך הפסוק
ללמדנו שבמנחות אין צריך כתית, היינו בשביל שלא
נלמד מק"ו שאף במנחות בעינן כתית, ולא מחמת
הפסוק שכתוב לענין מנחות 'כתית'. ט. זה
לשונו, ברש"י כתית למאור, כותש במכתשת וכו',
ולקמן גבי מנחות פירש רש"י וכו'. ויש להקשות, לא
ליכתוב לא ה"א ולא וי"ו, רצה לומר, לא ליכתוב
'כתית' במנחות ולא ליכתוב 'מאור' במנורה. ויש
לומר, דאיצטריך 'למאור' משום דיש כאן עוד
להקשות על רש"י שפירש, והשני פסול במנורה
וכשר למנחות, מהיכי תיתי לומר דשמן שני פסול
במנחות. אלא ודאי שסברא חיזונה היא למיסר גם
במנחות, משום שכבר ניטל ממנו שמן הראשון, ולא
כשר אלא דווקא כשטוחנן ביחד ומעורב שמן
הראשון עם השני. לכך כתיב כאן 'למאור', ללמד
דדווקא במנורה שני אסור, ולא במנחות, דבמנחות
שמן שני כשר, ואם כן, אי לא הוי כתיב 'למאור',

וְעוֹד קָשָׁה, דְּמָנָא לִיה לְרַשׁ"י לְמִילָף
הָכָא מִ'כְּתִית לְמֵאוּר' שְׁהֲשִׁנִּי
כְּשִׁטּוּחְנִן בְּיַחַד וּמְעַרְבַּ הַשְּׁמֵן הָרֵאשׁוֹן
עִם הַשְּׁנִי. אֲבָל כְּשִׁפְכֵר נָטַל מִן הַזֵּית
הַשְּׁמֵן הָרֵאשׁוֹן, הַנְּשָׂאָר מִמֶּנּוּ לֹא יִהְיֶה
כְּשֵׁר לְמִנְחוֹת.

וְעוֹד קָשָׁה, דְּמָנָא לִיה לְרַשׁ"י לְמִילָף
הָכָא מִ'כְּתִית לְמֵאוּר' שְׁהֲשִׁנִּי
כְּשִׁטּוּחְנִן בְּיַחַד וּמְעַרְבַּ הַשְּׁמֵן הָרֵאשׁוֹן
עִם הַשְּׁנִי. אֲבָל כְּשִׁפְכֵר נָטַל מִן הַזֵּית
הַשְּׁמֵן הָרֵאשׁוֹן, הַנְּשָׂאָר מִמֶּנּוּ לֹא יִהְיֶה
כְּשֵׁר לְמִנְחוֹת.

זרע שמשון המבואר

'כְּתִית' הוּא דְּלֹא כְּעִינָן - אִין צָרִיךְ
לְמִנְחוֹת שְׁמֵן רֵאשׁוֹן - הַיּוֹצֵא עַל יַד
הַכְּתִישָׁה - לְבָדוּ, וְאִפְשָׁר לְעַרְבוּ עִם שְׁמֵן
שְׁנִי - הַיּוֹצֵא עַל יַד טַחֲנִינָה, אֲבָל אִין הָכִי
נָמִי, שְׁהַשְּׁמֵן הַשְּׁנִי - שִׁיּוּצָא עַל יַד
הַטַּחֲנִינָה, אַחֲרֵי שִׁכְבַּר יֵצֵא מִמֶּנּוּ 'שְׁמֵן
רֵאשׁוֹן' עַל יַד הַכְּתִישָׁה, נָמִי לְחֹדְרִיה -
לְבָדוּ אֶסוּר - פְּסוּל הוּא אִפִּילוּ בְּמִנְחוֹת.
וְנֵאמַר דְּלֹא הַכְּשִׁירָה הַתּוֹרָה בְּמִנְחוֹת, אֶלֶּא
כְּשֵׁאִינוּ כּוֹתֵשׁ אֶת הַזֵּיתִים כֻּלָּל, אֶלֶּא
כְּשִׁטּוּחְנִן - לְהוֹצִיא מֵהֶן אֶת הַשְּׁמֵן
הָרֵאשׁוֹן וְהַשְּׁנִי בְּיַחַד, וּבְאֹפֶן שְׁמְעַרְבַּ
הַשְּׁמֵן הָרֵאשׁוֹן עִם הַשְּׁמֵן הַשְּׁנִי. אֲבָל
כְּשִׁפְכֵר נָטַל מִן הַזֵּית הַשְּׁמֵן הָרֵאשׁוֹן עַל
יַד הַכְּתִישָׁה, הַנְּשָׂאָר מִמֶּנּוּ - שְׁהוּא הַשְּׁמֵן

כדי למעט מנחות מחיוב 'כתיית'.
ונמצא, שבין תיבת 'למאור' הכתובה
במנורה למעט 'כתיית' במנחות, ובין
תיבת 'כתיית' שכתובה במנחות לרבות
'כתיית' במנחות, מיותרים הם.

דקדוק בכשרות כל שמן שני למנחות

וְעוֹד קָשָׁה - יֵשׁ לְהַקְשׁוֹת², דְּמָנָא לִיה
- מִנִּין לוּ לְרַשׁ"י, לְמִילָף הָכָא - לְלִמּוּד
כֵּאֵן מְדַרְשׁת 'כְּתִית לְמֵאוּר' וְלֹא 'כְּתִית
לְמִנְחוֹת', שְׁהַשְּׁמֵן הַשְּׁנִי - הַיּוֹצֵא מִן
הַטַּחֲנִינָה, אַחֲרֵי שִׁיּוּצָא הַשְּׁמֵן הָרֵאשׁוֹן עַל
יַד הַכְּתִישָׁה, כְּשֵׁר לְמִנְחוֹת. דִּילְמָא -
שְׁמָא נֵאמַר, שְׁדַרְשַׁת 'כְּתִית לְמֵאוּר', וְלֹא
כְּתִית לְמִנְחוֹת, בֵּאֵה רַק לְלַמֵּד שֶׁבְּמִנְחוֹת

ציונים ומקורות

שלמנחות צריך 'כתיית', וממילא לא תצטרך התורה
לכתוב 'למאור' במנורה, כדי למעט חיוב 'כתיית'
במנחות. וכמו כן לכאורה אפשר היה להקשות
להיפך, למה הוצרכה התורה לכתוב במנורה תיבת
'למאור', כדי למעט מנחות מ'כתיית', שעל כן הוצרכה
התורה לכתוב שוב 'כתיית' במנחות, לרבות שה'כתיית'
כשר בהם, והרי אם לא היה כתוב במנורה 'למאור'
לא היינו מעלים בדעתנו לפסול 'כתיית' במנחות,
וממילא לא היתה התורה צריכה לכתוב במנחות
'כתיית' לרבות. אלא שרבנו הקשה לפי נוסח דברי
רש"י. [שהלא המפרשים בקושייתם סוברים, שאם
היה כתוב במנורה 'כתיית' סתם, ולא 'כתיית' למאור',
לא היתה הוה אמינא שנלמד משם, שגם במנחות
צריך בדוקא כתיית]. יב. אף קושיא זו היא מתוך

של 'ביום השמיני' לא היה ס'ד לרבות חולו של
מועד, ולא היה צריך ה"א של 'ביום הראשון' למעט
חוש"מ] וכו' [פירוש, שהוא"ו מרבה חולו של מועד
לאיסור מלאכה כיו"ט, והה"א חוזר וממעט, וקשה.
שלא תכתוב התורה הוא"ו לרבותו, ולא תצטרך
התורה גם לכתוב הה"א למעטו]. ומכאן נלמד
להקשות כך במקום שיש ריבוי ומיעוט באותו ענין,
ונראים הדברים שהיה ראוי שלא לכתוב את שניהם.
יא. פירוש, הלא מדברי רש"י נראה לומר, שהואיל
ובמנחות נאמר 'כתיית', היינו סבורים לומר שגם
במנחות צריך בדוקא 'כתיית', ולכן הוצרכה התורה
לכתוב במנורה 'כתיית' למאור', למעט בכך מנחות
מחיוב 'כתיית'. ועל כן מקשים המפרשים, שלא תכתוב
התורה 'כתיית' במנחות, ולא תהיה הוה אמינא לומר

וַיֵּשׁ לְזֶמֶר, דְּלִפֵּי זֶה הָיוּ בְּכָאן שְׁתֵּי סְבָרוֹת הַפּוּכוֹת, דְּאַחַר שְׁפָתַב בְּמִנְחָה 'כְּתִית לְמַאֲר', אִי לֹא הָיָה כְּתִיב 'כְּתִית' בְּמִנְחוֹת, הָיִיתִי יָכוֹל לֹמַר שֶׁהַכְּתִית יְהִי פְּסוּל לְמִנְחוֹת,

כְּמוֹ שְׁפָתַב רַש"י עַל פְּסוּק 'וַעֲשֹׂרִין סִלַּת'. וּלְפִי סְבָרָא זוֹ, צָרִיךְ לֹמַר שֶׁהַחֲשׁוֹב דְּהֵינּוּ הַשְּׁמֵן הָרֵאשׁוֹן, פְּסוּל, וּמִמִּילָא שְׁלֵמְנָחוֹת צָרִיךְ הַגְּרוּעַ, דְּהֵינּוּ הַשְּׁמֵן הַשְּׁנִי, וְאִם בְּנֵי,

זֶרַע שְׁמִשׁוֹן הַמְּבֹאֵר

למאור ולא למנחות' היא שֶׁהַשְּׁמֵן ה'כְּתִית', יְהִי פְּסוּל לְמִנְחוֹת, כְּמוֹ שְׁפָתַב רַש"י עַל פְּסוּק 'וַעֲשֹׂרִין סִלַּת', שְׁלֹכְךָ הַתּוֹרָה הוֹצֵרָכָה לְכַתוֹב 'כְּתִית' לְעֵינֵי מִנְחוֹת, כְּדִי שֶׁלֹּא נִאֲמַר שֶׁהוּא פְּסוּל בְּהֵם, וְהוּא כֹּשֶׁר רַק לְמַאֲר. וּלְפִי סְבָרָא זוֹ - שְׁלֹלָא הַפְּסוּק הִיָּה עוֹלָה בְּדַעַתְנוּ לֹמַר, שֶׁהַתּוֹרָה מֵיעֻטָּה וּפְסָלָה ה'כְּתִית' לְמִנְחוֹת, צָרִיךְ לֹמַר - הֵינּוּ אוֹמְרִים, שְׂכַךְ הִיא רְצוֹן הַתּוֹרָה, שֶׁהַשְּׁמֵן הַחֲשׁוֹב, דְּהֵינּוּ הַשְּׁמֵן הָרֵאשׁוֹן - הַיּוֹצֵא עַל יְדֵי הַכְּתִישָׁה, שֶׁהוּא זָךְ בִּיּוֹתֵר, פְּסוּל לְמִנְחוֹת, וּמִמִּילָא מוֹבֵן מִכָּךְ, שְׁלֵמְנָחוֹת צָרִיךְ בְּדוּקָא הַשְּׁמֵן הַגְּרוּעַ שְׁאִינּוּ זָךְ, דְּהֵינּוּ הַשְּׁמֵן הַשְּׁנִי - הַיּוֹצֵא עַל יְדֵי הַטְּחִינָה¹⁰. וְאִם בְּנֵי, שְׁאִנּוּ לְמִדֵּים שְׁלֹלָא הַפְּסוּק הֵינּוּ פּוֹסְלִים לְגַמְרֵי אֵת

השני שיוצא על ידי טחינה, לֹא יְהִי פְּשֵׁר אִפִּילוּ לְמִנְחוֹת¹¹.

לפי הצד ש'כתיית' פסול למנחות, צריך להן שמן גרוע ולא מעורב

וַיֵּשׁ לְזֶמֶר לְתַרְץ הַקּוֹשִׁיָה הַב', דְּלִפֵּי זֶה - אִם נִנְקוּט בִּידֵינוּ הַסְּבָרָא, שֶׁרַק אִם הַשְּׁמֵן הַשְּׁנִי מְעוֹרָב עִם הַשְּׁמֵן הָרֵאשׁוֹן הוּא כֹּשֶׁר לְמִנְחוֹת, אֲךָ הַשְּׁמֵן הַשְּׁנִי לְבַדּוֹ, פְּסוּל אִף לְמִנְחוֹת מִפְּנֵי שֶׁהוּא גְרוּעַ, אִם כֵּן הָיוּ בְּכָאן שְׁתֵּי סְבָרוֹת הַפּוּכוֹת - הַסּוֹתְרוֹת זוֹ אֵת זוֹ, וְכַדְלָהֵלֶן¹².

דְּהָרִי לְאַחַר שְׁפָתַב הַפְּסוּק בְּמִנְחָה 'כְּתִית לְמַאֲר' - שְׁדוֹרְשִׁים אוֹתוֹ וְלֹא כְּתִית לְמִנְחוֹת, וְכַתֵּב רַש"י, שֶׁמַּחֲמַת כֵּן אִי לֹא הָיָה כְּתִיב 'כְּתִית' בְּמִנְחָחוֹת, הָיִיתִי יָכוֹל לֹמַר, שְׁכוּוֹנַת הַכְּתוּב בְּמֵיעוּט 'כְּתִית

צִיּוּנִים וּמְקוֹרוֹת

ושני מעורבים, דהיינו כשלא כתשו את הזיתים רק טחנו אותם, ששמן זה הוא גם כן קצת זך, אבל לא באה להכשיר שמן שני לבדו, דהיינו השמן שיוצא מהטחינה אחרי שכבר נכתשו הזיתים, ששמן זה אינו זך. יד. בהערה להלן בסמוך, מבואר כוונת דקדוק לשון רבנו 'שתי סברות הפוכות'. טו. ראה ברא"ם ובשפתי חכמים (ברש"י), שכתב סברא, שהשמן השני אף שאכן אינו זך כל כך, מ"מ יש בו יותר מתיקות, ויש לומר שמחמת כן, דווקא הוא יהיה כשר למנחות [אבל למאור צריך כתיית מפני שהוא נמשך ביותר אחר הפתילה]. ואולי יש לבאר עוד הטעם שהתורה הצריכה למנחות בדוקא שמן

דברי הזרע ישראל' שהובא לעיל. יג. נראה לבאר הקושיא, שהשמן הראשון, שיוצא על ידי הכתישה, הוא זך ביותר, ואילו השמן השני, היוצא על ידי הטחינה, אינו זך כל כך. אבל אם אין כותשים כלל את הזיתים, אלא מיד טוחנים אותם, אזי נמצא שהשמן הראשון וה'שני' יוצאים ביחד על ידי הטחינה. ואף ששמן זה אינו כל כך זך, כמו השמן שיוצא על ידי הכתישה, מכל מקום, הוא יותר זך מהשמן השני שיוצא לבדו על ידי הטחינה, אם כבר הוציאו מהזיתים שמן ראשון על ידי כתישה. ועל כן מקשה רבינו, שנאמר שדרשת 'כתיית למאור ולא כתיית למנחות', באה להכשיר למנחות רק שמן ראשון

אין עוד סְבָרָא לומר שֶׁהַשְּׁמֶן הַשְּׂנִי וְהָיָה פְּסוּל.
 וְאִם תֹּאמַר סְבָרָא אַחֲרָת, שֶׁהַשְּׂנִי פְּסוּל לְמַנְחוֹת בְּשִׁבִיל שְׂאִין

זֶרַע שְׁמִשׁוֹן הַמְּבֹאָר

יתכן לומר שהמיעוט 'למאור' הוא רק שלמנחות אין צריך שמן 'כתית' לבדו, אבל מכל מקום, צריך בשבילו 'שמן שני מעורב עם שמן ראשון', שאינו כל כך גרוע, אִם כֵּן - הרי עולה מכך, שאתה סובר שֶׁלְמַנְחוֹת לֹא בְּעֵינֵיךָ - אין צריך בדוקא את השמן הַגְּרוּעֵי, שהרי רצונך לומר, שאף לאחר המיעוט 'כתית למאור', צריך שיהיה מעורב מעט מהשמן הראשון, ומתבאר שאדרבה, צריך אף במנחות שהשמן יהיה לפחות 'קצת משובח', ולכך אם אין מעורב בו שמן משובח, פסול. וממילא יוצא לפי סברא זו, שֶׁמֶכָּל שְׂבִין שִׁיְהִיָּה בְּשֵׁר לְמַנְחוֹת הַשְּׁמֶן הַרְּאִשׁוֹן - שהוא יותר משובח, וְאִם כֵּן, לֹא הָיָה צָרָךְ לְכָל לְכַתֵּב 'כְּתִית' בְּמַנְחוֹת, לרבות ולהכשיר את השמן ראשון, שהרי מסברא נלמד שהוא כשר, והמיעוט 'כתית למאור' היינו רק שאין צריך 'כתית' למנחות.

השמן הראשון למנחות, בודאי אף שאכן לאחר הריבוי בפסוק, גם השמן הראשון כשר למנחות, מכל מקום, אִין עוֹד שוֹם סְבָרָא לומר ככוונת הדרשא 'כתית למאור ולא כתית למנחות' שצריך בדוקא שהשמן הראשון יהיה מעורב יחד עם השני, וְשֶׁהַשְּׁמֶן הַשְּׂנִי כשאינו מעורב עם הראשון, וְהָיָה פְּסוּל מִפְּנֵי שֶׁהוּא גְרוּעַ בְּיֹתֵר, ולא מעורב בו שום שמן ראשון, זה אינו, שהרי אדרבה, נצרך פסוק להכשיר את השמן הראשון למנחות.^ט

להצד שמן גרוע פסול למנחות, אין למעט בהן שמן כתית וְאִם לֹא תסבור לומר כן, אלא תֹּאמַר סְבָרָא אַחֲרָת, שֶׁהַשְּׁמֶן הַשְּׂנִי - היוצא על ידי הטחינה, אחרי שכבר יצא השמן הראשון על ידי כתישה, פְּסוּל לְמַנְחוֹת, בְּשִׁבִיל שְׂאִין מְעַרְבַּ בְּתוֹכוֹ שְׁמֶן הַרְּאִשׁוֹן הַמְּשֻׁבָּח, וכמו שכתבנו לעיל [בקושיה הב'], שלכאורה

צִיּוּנִים וּמְקוּרֹת

דהוה אינא, ש'כתית למאור ולא כתית למנחות', היא גזירת הכתוב, שלמנחות צריך 'שמן גרוע'. טז. קיצור היוצא מסברא זו, שממה שאנו רואים שלא ריבוי מיוחד, היינו פוסלים שמן ראשון למנחות, וכמ"ש רש"י בפסוק 'כתית' הכתוב במנחות, מוכח שיש סברא פשוטה שלמנחות צריך שמן גרוע. ולפי צד זה, אין סברא לומר, שאם לא מעורב בשמן השני שום שמן ראשון יהיה פסול מפני שאינו זך כלל, שהרי אדרבה, במנחות עדיף שיהא שמן גרוע.

גרוע, על פי מה שכתב בשם משמואל (תצוה שנת תער"ב ד"ה ואתה) בשם האיבני נזר', שהמנחות שבאים לכפרה אינו מזיק בהם מעט הפסולת, מפני שהנצרך לכפרה, בהכרח עדיין אינו מנוקה מפסולת, וכמוהו כן קרבנו. הנה הרא"ם [בדברי רש"י כאן] הקשה, שהיאך יעלה על הדעת לפסול 'שמן כתית' במנחות, שהרי יש ללמוד בקל וחומר להיפך, שאם במנחה ששמן שני פסול, הראשון כשר, כל שכן שלמנחות שהשני כשר, הראשון כשר בו, עיי"ש. אמנם נראה, שעל פי דברי רבינו מיושבת קושייתו,

הַסְּבָרָא שְׁהִיָּה לָנוּ שְׁהַכְּתִית יְהִיָּה פְּסוּל.
וּכְשֵׁיִשׁ סְבָרָא זֹו בְּעוֹלָם, עַל פְּרָחָךְ לֹאמַר
שְׁהִשְׁנִי בְּשֵׁר לְמִנְחוֹת, וּמִמִּילָא אִימְעִימָא
הַסְּבָרָא הָאֲחֵרַת לֹאמַר שְׁהַגְרוּעַ פְּסוּל,
דְּהִינֵוּ הַשְּׁמֵן.

לְמִימַר דְּבַעֲיִנָּן דְּנֻקָּא 'כְּתִית', שְׁהִי
בְּמִנְחָרָה כְּתִיב 'לְמָאוּר', דְּמִשְׁמַע וְלֹא
לְמִנְחוֹת.
אֶלָּא וְדַאי צְרִיךְ לֹאמַר, שְׁהַכְּתוּב בָּא
לְהַכְּשִׁיר הַכְּתִית, לְאִפּוּקִי

זֶרַע שְׁמִשׁוֹן הַמְּבֹאָר

פְּרָחָךְ צְרִיךְ לֹאמַר שְׁהַשְּׁמֵן הַשְּׁנִי - אִף
כְּשֵׁיִן מַעֲרֹב בּוֹ שְׁמֵן רֵאשׁוֹן, הִרִי הוּא
בְּשֵׁר לְמִנְחוֹת, וּמִמִּילָא אִימְעִימָא - נִדְחִית
הַסְּבָרָא הָאֲחֵרַת לֹאמַר שְׁהַשְּׁמֵן הַגְּרוּעַ פְּסוּל,
דְּהִינֵוּ הַשְּׁמֵן הַשְּׁנִי כְּשֵׁיִן מַעֲרֹב בּוֹ מִן
הַשְּׁמֵן הָרֵאשׁוֹן הַטּוֹב.

וְגַם לִיבָא לְמִימַר - אִין לֹאמַר, שְׁמָה
שְׁכְּתוּב 'כְּתִית' בְּמִנְחוֹת, מִלְּמַדְנֵוּ דְּבַעֲיִנָּן -
שְׁבִמְנַחֹת צְרִיךְ לְהַבִּיא דְּנֻקָּא שְׁמֵן 'כְּתִית',
שְׁהִי בְּמִנְחָרָה כְּתִיב 'לְמָאוּר', דְּמִשְׁמַע וְלֹא
לְמִנְחוֹת - שְׁבִמְנַחֹת אִין חוּבָה לְהַבִּיא
'שְׁמֵן כְּתִית'.

וּבִזְוָה נִתְיַיִשְׁבָּה הַקּוּשִׁיא הַשְּׁנִיָּה,
שְׁמָמָה שְׁנַצְרָךְ לֹאמַר 'כְּתִית' בְּמִנְחוֹת מוֹכַח
שְׁלֹולָא הַפְּסוּק הִיָּה נִרְאָה לֹאמַר מִסְּבָרָא,
שְׁהַשְּׁמֵן הָרֵאשׁוֹן פְּסוּל לְמִנְחוֹת, וּמִמִּילָא
מוֹכַח שְׁאִין סְבָרָא לֹאמַר שְׁאִף לְאַחַר
הַמִּיעוּט 'כְּתִית לְמָאוּר', עַדִּין צְרִיךְ קִצַּת
מִן הַשְּׁמֵן הָרֵאשׁוֹן אִף בְּמִנְחוֹת, שְׁהִי
אֲדַרְבָּה אֲנוּ סְבוּרִים שְׁהַשְּׁמֵן הָרֵאשׁוֹן
פְּסוּל, לֹולָא רִיבּוּי הַכְּתוּב שְׁהוּא כְּשֵׁר."

אֶלָּא וְדַאי אִין לְפַסּוּל לְמִנְחוֹת אַת
הַשְּׁמֵן הַשְּׁנִי כְּשֵׁהוּא בְּפָנֵי עַצְמוֹ, אֶלָּא צְרִיךְ
לֹאמַר כְּהַסְּבָרָא הָרֵאשׁוֹנָה, שְׁהַכְּתוּב 'כְּתִית'
הָאֲמוּר בְּמִנְחוֹת, בָּא רַק לְהַכְּשִׁיר הַכְּתִית,
וְהוּצְרָךְ לְאִפּוּקִי - לְהוּצִיא מִתְּפִסְרָא שְׁהִיָּה
לָנוּ - שְׁהִיָּה עוֹלָה בְּדַעַתְנוּ לֹאמַר שְׁהַכְּתִית'
יְהִיָּה פְּסוּל בְּמִנְחוֹת, שְׁגִזִּירַת הַכְּתוּב הוּא,
שְׁלִמְנַחֹת צְרִיךְ שְׁמֵן גְּרוּעַ. וּכְשֵׁיִשׁ סְבָרָא זֹו
בְּעוֹלָם - שְׁלִמְנַחֹת צְרִיךְ שְׁמֵן גְּרוּעַ, עַל

צִיּוּנִים וּמְקוּרֹות

מְשׁוּבַח וּלְכַן אֲנוּ סוֹבְרִים שְׁצְרִיךְ תְּמִיד שִׁיְהִיָּה מַעֲרֹב
מִהַשְּׁמֵן הָרֵאשׁוֹן, א"כ אִין לְכַאוּרָה צַד לְפַסּוּל שְׁמֵן
כְּתִית, וּמִפְּנֵי מַה הוּצְרָךְ לְפַסּוּק מִיּוּחַד לְהַכְּשִׁירָה.
[עֵיִקֵר כּוּוֹנַת רַבְּנוּ הִיא, שְׁמָה שְׁאֲנוּ סְבוּרִים לְפַסּוּל
שְׁמֵן שְׁנֵי כְּשֵׁיִנֵּוּ מַעֲרֹב בְּשְׁמֵן רֵאשׁוֹן, אִין זֶה מַחְמַת
מִיעוּט מְפּוּרֵשׁ שְׁבַתּוּרָה, אֶלָּא מַחְמַת הַסְּבָרָא, שְׁאִף
שְׁרִיבְתָה תּוֹרָה שְׁמֵן שְׁנֵי, יִתְכֵן שְׁהַכְּשִׁירָתוֹ דּוּקָא
כְּשֵׁמַעֲרֹב בּוֹ שְׁמֵן רֵאשׁוֹן וְאִינוּ גְרוּעַ כֹּל כַּךְ. עַל כֵּן
מְבַאֵר רַבְּנוּ שְׁאִין 'מְסַתְּבַר' לֹאמַר כֵּן, שְׁהִיָּה קוּדֵם
שְׁהִיָּה לָנוּ לִימוּד לְהַכְּשִׁיר שְׁמֵן רֵאשׁוֹן, סְבָרְנוּ
בְּפִשְׁטוּת שִׁיְהִיָּה רֵאשׁוֹן וְכֵשֶׁר רַק שְׁמֵן שְׁנֵי, וְאִם כֵּן,
אִיךְ יִתְכֵן שְׁנַהֲפֹוך אַת סְבַרְתְּנוּ לְגַמְרִי לֹאמַר לְהִיפֵךְ

יִזְוָה מַה שְׁכַתְּב רַבִּינוּ לְעִיל בְּתַחֲלִיל הַתִּירוּץ, שְׁאִם
הִינֵוּ אֲוִמְרִים כֵּן [שְׁצְרִיךְ שִׁיְהִיָּה הַשְּׁמֵן הָרֵאשׁוֹן
מַעֲרֹב עִם הַשְּׁמֵן הַשְּׁנִי] הִיָּו בְּכַאֵן שְׁתֵי סְבוּרֹות
הַפּוֹכוֹת, פִּירוּשׁ, הַסְּבָרָא לְפַסּוּל בְּמִנְחוֹת שְׁמֵן גְּרוּעַ
לְבַדּוֹ כְּשֵׁיִן מַעֲרֹב בּוֹ שְׁמֵן רֵאשׁוֹן, סוֹתַרְתָּ אַת
הַסְּבָרָא שְׁעַלְתָּה עַל הַדַּעַת בְּתַחֲלִילָה [לֹולָא שְׁבַא
הִרִיבּוּי בְּפַסּוּק] לְפַסּוּל בְּמִנְחוֹת אַת הַשְּׁמֵן הַכְּתִית
הַמְּשׁוּבַח, שְׁמָמָה נִפְשָׁךְ, אִם הַהֲבַנָּה הַפְּשׁוּטָה כְּכוּוֹנַת
הַתּוֹרָה שְׁצְרִיךְ שִׁיְהִיָּה בְּמִנְחוֹת שְׁמֵן גְּרוּעַ, א"כ אִף
שִׁישׁ לִימוּד מִיּוּחַד לְהַכְּשִׁיר שְׁמֵן רֵאשׁוֹן שְׁהוּא טוֹב
וּמְשׁוּבַח, מ"מ בּוֹדַאי שְׁאִין לְפַסּוּל שְׁמֵן שְׁנֵי. וְאִם
הַהֲבַנָּה הַפְּשׁוּטָה שְׁרַצוֹן הַתּוֹרָה הוּא שִׁיְהִיָּה שְׁמֵן

וְאֵי לֹא הָיָה פְּתִיב לֹא 'פְּתִית' בְּמִנְחֹת
 וְלֹא 'לְמֹאֹר' בְּמִנְחֹרָה, הֵייתִי אוֹמֵר
 בְּמִכָּל שְׁפָן שְׁאֵף בְּמִנְחֹת בְּעֵינֵי 'פְּתִית'
 דְּוָקֵא, כְּדִתְנֵן בְּפֶרֶק ח' דְּמִנְחֹת (פו, א),
 וּמָה אִם הַמְּנֹרָה שְׁאִינָה לְאֹכִילָה, מְעֻנָּה
 שְׁמֵן זֵית זָךְ. הַמְּנֹחֹת שְׁהֵן לְאֹכִילָה וְכו'.

זֶרַע שְׁמִשׁוֹן הַמְּבוֹאֵר

מעולה ביותר, הַמְּנֹחֹת שְׁהֵן לְאֹכִילָה -
 לאכילת מזבח, כלומר, שמקטירים את
 כולה, או לפחות הקומץ שלה על גבי
 המזבח^כ וְכו', לא כל שכן שיהיו טעונים
 שמן זית זך. ולכן הוצרכה התורה
 למיעוט של 'כתית למאור ולא כתית
 למנחות', לומר שאין דורשים קל וחומר
 זה, ואין חיוב להביא 'שמן כתית'
 במנחות.^{כו}

וכיון שהוצרכה התורה לכתוב 'כתית
 למאור', כדי שידרשו 'כתית למאור, ולא
 כתית למנחות', דהיינו שאין חובה
 להביא כתית במנחות, והיה אפשר
 לטעות ולומר שכוונת התורה היא לפסול

ומה שהקשו המפרשים [קושיה הא'
 דלעיל], שלא תכתוב התורה הריבוי
 'כתית' במנחות, וממילא לא היתה
 התורה צריכה לכתוב המיעוט 'למאור'
 במנורה, גם כן לא קשה, לפי שאי לא
 הָיָה פְּתִיב לֹא 'פְּתִית' בְּמִנְחֹת, וְגַם לֹא
 'לְמֹאֹר' בְּמִנְחֹרָה, לא היינו יודעים
 מדעתנו שבמנחות אין חובה להביא
 'כתית', אלא הֵייתִי אוֹמֵר בְּמִכָּל שְׁפָן -
 בקל וחומר ממנורה, שְׁאֵף בְּמִנְחֹת בְּעֵינֵי
 'פְּתִית' - שמן ראשון היוצא על ידי
 הכתישה, דְּוָקֵא^{כז}, כְּדִתְנֵן בְּפֶרֶק ח' דְּמִנְחֹת
 (פו, א)^{כח}, וּמָה אִם הַמְּנֹרָה שְׁאִינָה לְאֹכִילָה
 - לאכילת מזבח, והיא עשויה רק להאיר,
 ומכל מקום היא מְעֻנָּה שְׁמֵן זֵית זָךְ שהוא

צִיּוּנִים וּמִקּוּרֹת

כ. ע"פ תפארת ישראל (שם פ"ח מ"ה יכין אות לט).
 והיינו שבמנחת יחיד של ישראל, רק הקומץ נקטר
 על גבי המזבח, ושאר המנחות נקטרים כליל. ועיי"ש
 שפירש, שמסברא מנחה שיש בה אכילת מזבח
 חמורה יותר, מפני שאכילת מזבח היא 'לריח ניחוח
 לה', מה שאין כן מנורה, שאין בה אכילת מזבח, ולא
 נאמר בה 'ריח ניחוח'. כא. דברי רבינו כאן הם
 אם לא היה כתוב שום מיעוט לגבי מנחות, שבדאי
 היינו לומדים בק"ו שיצטרכו כתית אף במנחות.
 אמנם בדבריו לעיל כתב שאם היה כתוב רק מיעוט
 'למאור' - ולא למנחות, היה מקום לומר סבא
 שווקא שמן שני כשר למנחות, וביארנו בהערה
 לעיל טעם לזה, שהשמן השני יש בו יותר מתיקות.
 [ואין בזה סתירה לדבריו כאן להצריך בהן כתית
 משום שהן 'אכילה', על פי דברי הק"ו שבגמרא,
 שהרי ודאי יש חשיבות יתירה לשמן כתית, אלא
 שלעיל ביאר רבנו בדברי רש"י שנצרך פסוק לרבות

שממן שני פסול]. יח. דהיינו שמה שכתב
 רש"י, לא נאמר כתית למאור אלא למעט מנחות
 שאין צריך כתית, ולולא הפסוק היינו אומרים שצריך
 כתית אף למנחות, אין כוונת רש"י שמהכתוב 'כתית'
 במנחות, היינו למדים שצריך כתית דוקא [וכפי
 שהבין רבנו בקושייתו מתוך דברי רש"י], אלא שמקל
 וחומר ממנורה היינו למדים כן, אף אם לא היה כתוב
 'כתית' במנחות, ואדרבה, מפני הק"ו הוצרך הפסוק
 למעט 'כתית למאור' ולא למנחות, ומחמת כן היינו
 סבורים לומר שכוונת הכתוב היא שאסור להביא
 כתית למנחות, לכך באה התורה ואמרה 'כתית'
 במנחות כדי להכשירה בהן, ומיושב היטב הטעם
 שהוצרכו לב' הדרשות. יט. לשון המשנה, אף
 כל המנחות היו בדין שיטענו שמן זית זך, מה מנורה
 שאינה לאכילה טעונה שמן זית זך, מנחות שהן
 לאכילה אינו דין שיטענו שמן זית זך, תלמוד לומר
 זך כתית למאור, ואין זך כתית' למנחות.

ד

בְּבֹא בְּתָרָא פְּרָק ה' (עה, א), 'יְשְׁמָתִי פְּדָכָד שְׁמִשׁוֹן' (ישעיהו נד, יב), חַד אָמַר,

זֶרַע שְׁמִשׁוֹן הַמְּבֹאֵר

'שמן כתיב' במנחות, על כן הוצרכה 'שה' כתיב' אינו פסול בו, ורק אינו התורה לרבות 'כתיב' במנחות, לומר

ד

לעתיד לבא נזכה לתכונות הבאות על ידי אבני ה'שוהם' וה'ישפה'

הובא הפסוק (ישעיהו נד, יב) **'יְשְׁמָתִי פְּדָכָד שְׁמִשׁוֹן' - אבנה את החומות שלך** (ירושלים), מהאבן הטובה הקרויה

דקדוק בדברי הגמרא שחומות ירושלים
ייבנו מה'שוהם' וה'ישפה'

בגמרא **בְּבֹא בְּתָרָא פְּרָק ה' (עה, א)** ^{כב}

צינונים ומקורות

היינו יודעים שכתית כשר במנחות, ואין חיוב כתיב במנחות. לפי שאם לא נאמרה דרשת 'כתיב למאור ולא כתיב למנחות', היינו לומדים בקל וחומר ממנורה, שצריך בדוקא שמן 'כתיב' במנחות. ואחרי שמיעטה התורה 'כתיב למאור ולא כתיב מנחות', הוצרך הריבוי של 'כתיב' במנחות, לומר שמכל מקום, אין איסור 'כתיב' במנחות. כג. בפרשנתו (שמות כח, יז-כ) נאמר, שה'חושן' שהוא תכשיט שהיה הכהן גדול לובש כנגד לבו, היו בו י"ב אבנים טובות, שהונחו בארבעה 'טורים' - שורות, שבכל שורה היו שלושה אבנים. שנים מהאבנים האלה, היו ה'שוהם' וה'ישפה'. וי"ב האבנים, היו כנגד י"ב שבטי ישראל, והיינו שבכל אבן היה חקוק השם של אחד מהשבטים, כמפורש בתורה (שמות כח, כא). וראה לשון הפסוק, להלן בסמוך. ורבנו בא לפרש את מאמר חז"ל בגמרא, בענין אבנים אלו. כד. לשון הגמרא, 'ושמתי כדכד שמשותין', אמר רבי שמואל בר נחמני, פליגי תרי מלאכי בריקיעא, גבריאל ומיכאל. ואמרי לה, תרי אמוראי במערבא, ומאן אינון, יהודה וחזקיה בני רבי חייא, חד אמר, שוהם. וחד אמר, ישפה. אמר להו הקדוש ברוך הוא, להוי כדין וכדין. כה. לשון הפסוק, 'יְשְׁמָתִי פְּדָכָד שְׁמִשׁוֹן' וישעיהו נד, יב **לְאֲבָנֵי אֶקְרָא וְכָל גְּבוּלְךָ לְאֲבָנֵי חֶפְצִי**. פסוק זה נקרא בתוך הפטרת 'עניה סוערה', בשבת השלישית שאחרי תשעה באב [וכן בהפטרה לפרשת נח למנהג האשכנזים]. כו. ע"פ רשב"ם

שהשמן הראשון כשר למנחות, כי אחר מיעוט התורה 'כתיב למאור' ולא למנחות, יש צד לומר ככוונת התורה שצריך דוקא שמן גרוע [למנחות]. כב. וכן כתב בלחם משנה (איסורי מזבח פ"ז ה"י). ועיי"ש שהביא שהרא"ם (בדברי רש"י כאן) תירץ הקושיא, שאם לא היה כתוב 'כתיב למאור', היינו דורשים ב'מה מצינו' [בנין אב], שכמו שבמנורה צריך כתיב, גם כך במנחות. אך הלאם משנה הקשה עליו, שאין צריך להגיע למה מצינו, שהרי מפורש במשנה במנחות, שולא המיעוט, היינו למדים מנחות בקל וחומר ממנורה. תמצית הדרוש:

א. אין להקשות, מנין לנו שדרשת 'כתיב למאור ולא כתיב למנחות', מלמדת שניתן להשתמש למנחות אף בשמן הגרוע, שהוא השמן השני לברו, שמא מיעטה התורה רק החיוב להשתמש בשמן הראשון לברו, אך מכל מקום, עדיין למנחות זקוקים לשמן שני מעורב עם השמן הראשון. לפי שממה שהיה עולה על הדעת לומר, שדרשת 'כתיב למאור ולא כתיב למנחות', באה לפסול שמן ראשון למנחות, מזה מבואר שיתכן שיש עדיפות לשמן גרוע במנחות, וממילא אין להעלות על הדעת שאחר שהכשירה תורה אף שמן ראשון, השמן השני לא יהיה כשר מבלי שמן הראשון. ב. אין להקשות, למה הוצרכו שתי דרשות, ריבוי 'כתיב' במנחות, ומיעוט 'כתיב למאור ולא כתיב למנחות', לומר שאין חיוב 'כתיב' במנחות, שהלא לכאורה אם לא נאמרו שתי הדרשות, ג"כ

וַיֵּשׁ לֹמֶר, שְׂבָאֵלוּ הָאֲבָנִים הָיָה פְּתוּב
בָּהֶם בְּאֲבְנֵי הַחֹשֶׁן שְׁמוֹת יוֹסֵף
וּבְנֵימִין (שמות כח, כא ושמו"ר לח, ט), וְכָתוּב
בְּסֵפֶר שְׁלֹמֵי הַגְּבוּרִים (פמ"ו), שֶׁהִשְׁתֵּם

דְּשֵׁתָם. וְחַד אָמַר, דַּיִשְׁפָּה. אָמַר הַקְּדוֹשׁ
בְּרוּךְ הוּא, לְהוֹי פְּדִין וְכַדִּין, עב"ל. צְרִיף
עֵינָי, לְמָה דְּנָקָא יְהִי הַחֹמוֹת מְאָלוּ
הַשְׁתֵּי אֲבָנִים, שֶׁהֵם וַיִּשְׁפָּה.

זרע שמשון המבואר

וְצְרִיף עֵינָי - יש להקשות, לְמָה דְּנָקָא
יְהִי הַחֹמוֹת של ירושלים, עשויים מְאָלוּ
הַשְׁתֵּי אֲבָנִים, שֶׁהֵם וַיִּשְׁפָּה^{כב}.

החומות ייבנו מאבני החושן, לרמז שיזכו לתכונות של
אבנים אלו

וַיֵּשׁ לֹמֶר, בהקדם מה שְׂכַל אבן
שבחושן היתה כנגד שבט אחד, והיה
רשום בההשם של אותו שבט, כמו
שנאמר (שמות כח, כא) 'וְהָאֲבָנִים תִּהְיֶינָּה עַל
שְׁמֹת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל שְׁתֵּים עָשָׂרָה עַל שְׁמֹתָם
פְּתוּחֵי חוֹתָם אִישׁ עַל שְׁמוֹ תִּהְיֶינָּה לְשֵׁנֵי
עֶשֶׂר שְׂבָט', וּבְאֵלוּ הָאֲבָנִים הָיָה פְּתוּב בָּהֶם
בְּאֲבְנֵי הַחֹשֶׁן - ב'שוהם' ובישפה' של
אבני החושן, את שְׁמוֹת השבטים יוֹסֵף
וּבְנֵימִין (שמו"ר לח, ט)^{כג}, וְכָתוּב בְּסֵפֶר שְׁלֹמֵי

'כדכד', ואמרו בגמרא, שהמלאכים
גבריאל ומיכאל, או האמוראים יהודה
וחזקיה בני רבי חייא, נחלקו איזו אבן
טובה היא ה'כדכד', שחומת ירושלים
תיבנה ממנה. חד - אחד מהם אָמַר,
ד'כדכד' היא אבן ה'שֶׁהֵם' [אחד מי"ב
אבנים טובות שהיו נתונים על החושן],
וְחַד אָמַר, ד'כדכד' היא אבן ה'יִשְׁפָּה' [גם
היא אחד מי"ב אבני החושן], וְאָמַר
הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, לְהוֹי פְּדִין וְכַדִּין - יהיה
בנין החומה בין כדברי זה ובין כדברי
זה, כלומר, שיתקיימו שתי השיטות,
והחומה תיבנה מאבני 'שוהם' ו'ישפה'.
ולכך נקרא 'כדכד', שהוא נוטריקון של
'כדין וכדין'^{כד}, עב"ל.

ציונים ומקורות

הקב"ה כאחד מהם ועשה פשרה ביניהם. ועיי"ש
שהביא את דברי רבינו בחיי במעלת הי"ב אבנים,
וביאר על פי זה את דברי הגמרא בב"ב, שהוא רמז
למה שלעתיד לבוא יהיה זכות התורה עיקר, ועל ידי
כך 'מלאה הארץ דעה את ה'', ויעמוד הבית המקדש
השלישי לעולם. ובביאור דברי הגמרא ראה עוד,
חידושי אגודות למהר"ל (ב"ב שם ד"ה ושמתי וד"ה
ואמר) משך חכמה (פרשת תצוה כח, ט).
כט. זה לשון המדרש, 'זמלאת בו מלואת אבן', כיצד
היו נתונים, טור אודם פטדה וברקת, על אודם היה
כתוב אברהם יצחק ויעקב ראובן, על פטדה היה
כתוב שמעון, על ברקת היה כתוב לוי, והטור השני
נופך ספיר ויהלום, על נופך היה כתוב יהודה, על
ספיר היה כתוב יששכר, על יהלום היה כתוב זבולן,
והטור השלישי לשם שבו ואחלמה, על לשם היה

(ב"ב שם ד"ה שמשותין). כז. ע"פ רשב"ם
(ד"ה כדין). כח. גם במהרש"א (ח"א ד"ה
ושמתי) עמד על זה, וביאר שהשוהם והישפה, הם
שני האבנים האחרונים שבחושן, והם בטור הרביעי
שבו, וזה נגד האור של הגאולה העתידה שהיא
הגאולה הרביעית, ובשוהם היה מפותח שם יוסף,
ובישפה בנימין, על פי כוונה זו, דבגאולה הרביעית
יהיה תחלה אור ישראל על ידי משיח בן יוסף, ואורו
של ירושלים שהוא בחלקו של בנימין, וזהו שאמרו
להוי כדין וכדין, על פי שתי הכונות שאמרנו. וכן
בורע ברך (פרשת ראה - שני, ד"ה ועל פי) דדקדק
בדברי הגמרא, וזה לשונו, מאמר זה אומר דרשונו
וחיו, כי אין לו שחר כלל, כי מה היה מחלוקתא
ברקיע על זה, ולמה זה אמר בכה וזה אמר בכה. ואם
טעמו ונימוקו של כל אחד עמו, למה לא הכריע

הַנְּעֻלְמוֹת, וְכַמְעַט יָבִיא אֶת הָאָדָם לִידֵי נְבוּאָה. וְנִתְּנָה אֲבָן זוֹ לְיוֹסֵף מִפְּנֵי שֶׁהָיָה לוֹ עֵינַיִם טוֹבִים 'בֵּין פֶּתַח יוֹסֵף בֵּין פֶּתַח

יְוֵעִיל לְזָכִירָה וְלְעִינַיִם, וְהוּא טוֹב לְהַעֲשִׂיר, וְהוּא מְלַמֵּד לְשׁוֹן הָאָדָם לְהַלְיִץ וּלְדַבֵּר בְּחֻכְמָה, לְהַבִּין הַחִידוֹת

זֶרַע שְׁמִשׁוֹן הַמְּבוּאָר

הָאָדָם. וְכַמְעַט שֶׁהִשׁוּהֵם יָבִיא אֶת הָאָדָם לִידֵי נְבוּאָה.

וְעַל כֵּן, נִתְּנָה אֲבָן הַשׁוּהֵם זוֹ לְיוֹסֵף - עַל הַשׁוּהֵם שֶׁבְּחֻשׁוֹן, הִיָּה חֻקֵּי שְׁמוֹ, מִפְּנֵי שֶׁגַם לְיוֹסֵף, הָיוּ כָל הַתְּכוּנוֹת שֶׁל אֲבָן הַשׁוּהֵם, וְהֵינּוּ שֶׁהָיָה לוֹ עֵינַיִם טוֹבִים לְרֹאוֹת וְלִהְיוֹת כִּי־²⁷, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (בְּרֵאשִׁית מ"ט, כ"ב) ²⁷ 'בֵּין פֶּתַח יוֹסֵף בֵּין פֶּתַח עֵלִי עֵינַיִם²⁷, וְהָיָה

הַגְּבוּרִים^ל (פמ"ו ד"ה הַשׁוּהֵם)²⁸, שְׂאֵבֶן הַשֶּׁהֵם יְוֵעִיל לְמִי שֶׁמִּשְׁתַּמֵּשׁ בָּהֶם²⁹, לְהַגְבִּיר בּוֹ אֶת כַּח הַזְּכִירָה, וְלִהְיוֹת לּוֹ אֶת כַּח הַרְאִיָּה בְּעִינַיִם. וְהוּא טוֹב - מְסוּגֵל לְהַעֲשִׂיר. וְהוּא מְלַמֵּד אֶת לְשׁוֹן הָאָדָם לְהַלְיִץ - לְדַבֵּר בְּלִשׁוֹן מְלִיצָה נְכוֹנָה, וּלְדַבֵּר בְּחֻכְמָה, וְלְהַבִּין אֶת הַחִידוֹת הַנְּעֻלְמוֹת - שֶׁאֵינָן מוֹבְנֹת לְרוֹב בְּנֵי

צִיּוּנִים וּמְקוּרוֹת

הָאָדָם הַלְיִץ וְלְדַבֵּר בְּחֻכְמָה, וְלִהְיוֹת הַחִידוֹת הַנְּעֻלְמוֹת, וְשֶׁכַּמְעַט יָבִיא הָאָדָם לִידֵי נְבוּאָה. וְהֵנָּה הָאֲבָן הַזֹּאת נִתְּנָה לְיוֹסֵף, מִפְּנֵי שֶׁהָיוּ לוֹ עֵינַיִם טוֹבוֹת לְרֹאוֹת וְלִהְיוֹת לוֹ גַּם זְכִירָה טוֹבָה, כְּדַכְתִּיב 'וִירָא יוֹסֵף אֶת אַחֲיוֹ וְגו' וְיִזְכּוֹר יוֹסֵף אֶת הַחִלּוּמוֹת וְגו', וְגַם מִפְּנֵי שֶׁהָיָה חָכֵם וְבִעַל הַלְצָה נָאִה, כְּנֹרָא בְּפִתְרוֹן חִלּוּם פְּרֻעָה, שֶׁהִשְׁבִּיב בְּהַדְרָגָה וּבְחֻכְמָה עַל רֵאשׁוֹן וְעַל אַחֲרוֹן אַחֲרוֹן. וְגַם מִפְּנֵי שֶׁנִּצְנְצְנָה בּוֹ רוּחַ הַקְּדוֹשׁ, וְיָדַע מַה שֶׁהָיָה עֹתִיד לְבֹא, בְּמַהֲרָה אִם בְּרוּב הַיָּמִים בְּרוּחַ נְבוּאָה, כְּדַכְתִּיב 'אַחֲיוֹ הַרְדִּיעַ אֲלוֹקִים אוֹתָךְ אֶת כָּל זֹאת', וְגַם מִפְּנֵי שֶׁהָיָה אִישׁ מְצַלִּח, וְבַעֲבוּרֵי אֲדוּנֵי הַעֲשִׂיר, כְּדַכְתִּיב 'וַיְבָרֶךְ ה' אֶת בֵּית הַמְצַלִּח וְגו', וְהוּא הָיָה גַם עֲשִׂיר גְּדוֹל וְשׁוֹלֵט בְּכָל אֶרֶץ מִצְרַיִם, כְּדַכְתִּיב 'וַיִּלְקֹט יוֹסֵף אֶת כָּל הַכֶּסֶף וְגו', וְגַם בְּלִי סֶפֶק הָיָה לוֹ עוֹשֵׂר נְפֵלֵא, מִפְּנֵי שֶׁכָּלְכָל אֶת כָּל בֵּית אֲבִיו בְּשָׁנֹת רַעֲבוֹן, לְחֵם לְפִי הַטֶּף, עַד שֶׁהָאֲבָן הַזֹּאת, מִן הַדִּין הִתְּנָה לוֹ לְמַנָּה נָאִה בְּאֲבְנֵי הַחֻשׁוֹן. [וְרָאָה בְּרִבְנוֹ בְּחַיִּי בְּפִרְשֵׁתוֹ (כ"ח, טו), שֶׁבִיאָר סְגוּלַת כָּל אַחַת מֵהַיָּיב אֲבָנִים, וְאִיךָ הִיא שֶׁיִּכְתֹּב לְשַׁבֵּט שְׁנִיתָנָה עַל שְׁמוֹ, וְעִיקָרֵי דְבָרָיו הוֹבֵאוּ בְּשִׁלְטֵי הַגְּבוּרִים. וְרָאָה עוֹד, אֲבָן עוֹרָא בְּפִרְשֵׁתוֹ (כ"ח, ט) וְמִדְרַשׁ תְּלִפּוּת (עֲנָף אֲבָנִים וְעֲנָף בְּעֵלֵי חַיִּים)]. לְב. רָאָה רִבְנוֹ בְּחַיִּי (פְּרֶשֶׁת תְּרוּמָה כ"ה, ז וּפְרֶשֶׁת תְּצוּהָ כ"ח, טו) וְמִדְרַשׁ תְּלִפּוּת (עֲנָף אֲבָנִים וְעֲנָף בְּעֵלֵי חַיִּים), שֶׁיֵּשׁ מֵהָאֲבָנִים שֶׁתּוֹעֲלָתָם הִיא

כְּתוּב דָּן, עַל שֶׁבּוֹ הָיָה כְּתוּב נִפְתְּלִי, עַל אַחֲלָמָה הִיָּה כְּתוּב גְּדוּ, וְהַטּוֹר הַרְבִּיעִי תְּרִישִׁי שׁוּהֵם וְיִשְׁפָּה, עַל תְּרִישִׁי הִיָּה כְּתוּב אֲשֶׁר, עַל שׁוּהֵם הִיָּה כְּתוּב יְהוֹסֵף, עַל יִשְׁפָּה הִיָּה כְּתוּב בְּנִימִין שְׁבִטֵי יִשְׂרָאֵל. לְרִבְּי אֲבָרָהָם פּוֹרְטֵלְאָנָה זְצ"ל (הַנְּקָרָא הַרּוּפָא מְשַׁעַר אַרְיָה). וְהוּא סִפְרֵי הַדִּין בְּעִינַיִם הַמְּקַדֵּשׁ וְכִלְיוֹ. בְּפִרְקֵי מו', הִבִּיא אֶת דְּבָרֵי הַרְאִיָּה וְעַל פִּיהֶם הוּא מְרַחֵב לְבָאָר אֶת כָּל הַתְּכוּנוֹת וְהַתּוֹעֲלוֹת, שֶׁיֵּשׁ בְּכָל אַחַת מֵיָּיב הָאֲבָנִים שְׁנִיתָנָה בְּחֻשׁוֹן, וְאִיךָ הַתְּכוּנוֹת וְהַתּוֹעֲלוֹת שֶׁל כָּל אֲבָן, מִיּוֹעֲדִים לְאוֹתוֹ שְׁבִט, שֶׁשְׁמוֹ הִיָּה חֻקֵּי עַל אֲבָן זֹאת. לֵא. ז"ל הַשְּׁלִטִי הַגְּבוּרִים, הַשׁוּהֵם אִם הַסְּמִירָאֲלָדוּ, הוּא בֵּין כָּל הָאֲבָנִים טוֹבוֹת, הַשְּׁלִישִׁי בְּמַעְלָה. וְאִין בְּכוֹלֵם צִבְעֵי שִׁיטֵב בְּעִינַיִם הָאָדָם, יוֹתֵר מִצִּבְעֵי הָאֲבָן הַזֶּה וְכו'. וְעוֹד, הַסְּמִירָאֲלָדוּ לְבָדֵם הֵם נָאִים וּמִתְקוּנִים לְעִינַיִם תְּמִיד וְכו', אִךְ בְּהִיּוֹת הַעֵינַיִם חִלּוּשִׁים וְעִיפִים בְּמַכְּבֵּט דְּבַר מַה הַקְּשָׁה לְעִינַיִם, יַחֲזִירוֹ הַסְּמִירָאֲלָדוּ הָרֹאוֹת עַל מַתְכוּנָתוֹ, עַד שֶׁיַּחֲזִירוֹ הַעֵינַיִם שְׁקִטִים וְשׁוֹלוּיִם, בְּרִיאִים וְחֻזְקֵי הָרֹאוֹת כְּבִרְאִשׁוֹנָה וְכו'. עוֹד, הַסְּמִירָאֲלָדוּ הֵם מְחֻזְקִים הַעֵינַיִם עַד שֶׁיִּרְאוּ לְמַרְחֹק מִשְׁתַּמֵּשִׁים בָּם, יוֹתֵר מִמָּה שֶׁרֹאוּם בְּלִתָּם, וְזֶה כִּי יַחֲזִיר אֹרֹר הַסְּמִירָאֲלָדוּ, בְּעַנְנוֹ עֲנַן מְאִיר וּמְצַהִיב בְּכָל גּוֹפּוֹ, עַד כִּי יוֹרֵחַ וְיוֹפִיעַ עַל כָּל מַה שֶׁהוּא סָבִיב לוֹ וְכו'. וְאִמְרוּ שֶׁהוּא יְוֵעִיל לְזָכִירָה לְעִינַיִם, וְשֶׁהוּא טוֹב לְהַעֲשִׂיר, וְשֶׁהוּא מְלַמֵּד לְשׁוֹן

עַלֵי עֵינַי (בראשית מט, כב), וְהָיָה לוֹ זִכְרָהּ, פְּדָכְתִּיב (שם מב, ט) 'וַיִּזְכֹּר יוֹסֵף וְכוּ', וּמִפְנֵי שְׁהָיָה חָכֵם בַּעַל הַלְצָה בְּפִתְרוֹן וְהָיָה 'אִישׁ מְצַלִּיחַ' (שם לב, ב), עכ"ל.

זֶרַע שְׁמִשׁוֹן הַמְּבֹאָר

לוֹ מַדַּת הַזִּכְרָה פְּדָכְתִּיב (שם מב, ט) 'וַיִּזְכֹּר יוֹסֵף וְכוּ' אֵת הַחֲלֻמוֹת אֲשֶׁר חָלַם לָהֶם - שְׁגָם אַחֲרֵי שֶׁעֲבְרוּ שָׁנִים מְרוֹבּוֹת, מִיַּד זָכַר אֵת הַחֲלוֹמוֹת^ט, וּמִפְּנֵי שְׁהָיָה חָכֵם בַּעַל הַלְצָה - שֶׁהָיָה יָכוֹל לְדַבֵּר בַּחֲכָמָה, בְּפִתְרוֹן הַחֲלוֹם שֶׁל פְּרַעָה, שִׁדְעָה לְפִתְרוֹן בַּעֲנִין שִׁיתְקַבְּלוּ דַבְּרָיו עַל לֵב פְּרַעָה^ט, וְנִצְנְצָה בּוֹ רוּחַ הַקִּדְשׁ - יָדַע בְּרוּחַ נְבוּאָה, מַה שֶׁהָיָה עֹתִיד לְבָא עַל מִצְרַיִם בְּזִמְנָן הַקְּרוֹב, וְלֵאחֲרָיִם זִמְנָן רַב, בְּפְדָכְתִּיב שֶׁאִמַּר פְּרַעָה לְיוֹסֵף (שם

צִיּוֹנִים וּמִקּוּרֹת

הַחֲלוֹמוֹת שֶׁל יוֹסֵף, לְבִין בִּיאַת בְּנֵי יַעֲקֹב לְמִצְרַיִם, הָיָה בַּעֲרֵךְ עֲשָׂרִים וּשְׁתַּיִם שָׁנָה, שֶׁהָיָה בֶן י"ז שָׁנָה הָיָה כְּשֶׁחָלַם אֵת חֲלוֹמוֹתָיו, וּבֶן שְׁלוּשִׁים שָׁנָה הָיָה כְּשֶׁנִּעְשָׂה מִשְׁנֵה לְמֶלֶךְ, וְאֲחִיו בָּאוּ לְמִצְרַיִם אַחֲרֵי שֶׁעֲבְרוּ שְׁנַתַּיִם מִשְׁנֹת הָרַעֲב, שִׁזָּה הָיָה אַחֲרֵי שֶׁבַע שָׁנֹת הַשְּׁבַע, נִמְצָא שֶׁבְּבִיאַת אַחֲיו הָיָה יוֹסֵף בֶּן שְׁלֹשִׁים וְתֵשַׁע שָׁנִים. וְרָאָה עוֹד מַה שֶׁכָּתוּב בַּסֵּפֶר עֶשֶׂר עֲטֻרוֹת (מַעֲרַכַת ד אֹת י) בְּשֵׁם הַרְ"ק מְסֹאוֹרָאן זַ"ל, וּבַסֵּפֶר לֵב שְׁמַחָה (פְּרֶשֶׁת כִּי תָבוֹא ד"ה הַגֹּאֲוִן מְדַעֲנַבּוֹרָג) בְּשֵׁם הַשֵּׁפֶת אֲמַת מְגוֹר זַ"ל, שֶׁעַל יָדֵי שְׁמִירַת הַבְּרִית כְּרֹאוּי, שֶׁהוּא מִיַּד יוֹסֵף הַצַּדִּיק, זֹכִים לְזִכְרָהּ. לֹא יִתְּנָה שְׁפִירוּשׁ 'בַּעַל הַלְצָה', הוּא כְּמוֹ 'בַּעַל הַמְּלָצָה', וְכֹלֹמֶר, שִׁיכּוֹל לְהַמְלִיץ וְלְהַטְעִים אֵת דַּבְּרָיו, כְּרוּגְמַת מַה שֶׁכָּתוּב רַש"י בַּעֲנִין שְׁלִיחוֹת מִשֶּׁה אַל פְּרַעָה (שְׁמוֹת ז, ב), וְאַהֲרֹן אַחִיךָ יִמְלִיצֶנּוּ וְיִטְעִימֶנּוּ בְּאֲזֵי פְרַעָה. לֹא לְשׁוֹן הַפְּסוּק, 'וַיֹּאמֶר פְּרַעָה אֶל יוֹסֵף אַחֲרֵי הוֹדִיעַ אֶלְקָיִם אוֹתָךְ אֵת כָּל זֹאת אֵינִי נִבְּוִן וְחָכֵם כְּמֹדֶךְ. וּבַפְּסוּק שֶׁלִּפְנֵינוּ נֹאמֵר, 'וַיֹּאמֶר פְּרַעָה אֶל עֲבָדָיו הִנְמַצָּא כְּנָה אִישׁ אֲשֶׁר רוּחַ אֱלֹהִים בּוֹ. וּפִירֵשׁ הַרְד"ק, חֲכַמְתּוֹ גְּדוּלָה מְכַל הַחֲרַטּוּמִים וְהַחֲכָמִים, הִנֵּה אֵינִי זֶה כִּי אִם רוּחַ אֱלֹהִים שִׁישׁ בּוֹ. מ. לְשׁוֹן הַפְּסוּק, 'וַיְהִי ה' אֵת יוֹסֵף וְהָיָה אִישׁ מְצַלִּיחַ וְהָיָה בְּבֵית אֲדֹנָיו הַמְּצַרִּי.

בְּנִשְׂיַאת הָאָדָם אוֹתוֹ, כְּגוֹן בְּתַלִּיַת הָאֲבָן עַל צוּאֲרוֹ, וְדוּקָא כְּשֶׁהָיָה בְּשִׁלְמוֹתָהּ, וְכִשְׁנוֹשָׂאָה בְּטַהֲרָה [וְדָן בֹּזֵה בַּסֵּפֶר הַדְּרָשׁ וְהַעִיּוֹן (מֵאֲמֵר רַל"ט)]. וְיֵשׁ מֵהֶם שְׁמוֹעִילִים עַל יָדֵי שְׁשׁוּחִקִים אוֹתוֹ וּמַעֲרָבִים אוֹתוֹ בִּאֲכִילָה וְשִׁתְיָה. לָג עַפ"י שְׁלֹטֵי הַגִּבּוֹרִים שֶׁהוּבָא לְעִיל. לָד. לְשׁוֹן הַפְּסוּק, 'בֶּן פְּרַת יוֹסֵף בֶּן פְּרַת עֵלִי עֵינַי נִבְּוִת צִצְקָה עֲלֵי שׁוֹר'. אֲמַנֵם בְּשִׁלְטֵי הַגִּבּוֹרִים אֲשֶׁר לְפָנֵינוּ, לֹא הוּבָא פְסוּק זֶה. וּלְפִי הַעֲתָקָת רִבִּינוּ, אֲפֻשֶׁר שְׁנַתְכוּיִן לְהֵאִיר בִּיאוֹר חֲדָשׁ בְּשִׁבְחָה שֶׁאִמַּר יַעֲקֹב לְיוֹסֵף בַּפְּסוּק זֶה, שִׁישׁ לוֹ כַּח הָרֹאִיָה יוֹתֵר מֵהָאֲחֵרִים, וְיודַע לְרֹאוֹת וְלִהְכִיר. וְאוּלַי אֵינִי כּוֹוֹנָתוֹ שִׁישׁ לוֹ עֵינַיִם טוֹבוֹת לְעִנִּין לְרֹאוֹת וְלִהְכִיר [כְּלִשׁוֹן הַשְּׁלֹטֵי הַגִּבּוֹרִים], אֲלֵא לְעִנִּין מַה שֶׁדְּרָשׁוּ בּוֹבַחִים (קִיח, ב) מַפְסוּק זֶה, עֵינַי שֶׁלֹא רִצְתָה לְזוֹן וְלִיְהוֹנוֹת מְדַבֵּר שֶׁאֵינוֹ שְׁלוֹ, תּוֹכָה וְתֹאכַל כְּמֵלֵא עֵינֵיהָ. לָה. רִבִּינוּ בְּחַיִּי (פְּרֶשֶׁת תְּצוּהָ) כָּתוּב, 'שֶׁהִם' נִיתְּנָה לְיוֹסֵף, וְסִגּוּלַת אֲבָן זֶה לְתַת חֵן בַּעֲנֵי כָל רוּאוֹי, וְנִקְרָאָה שֶׁ"ם יֵשׁ בּוֹ אוֹתִיוֹת הַש"מ, עַל שֶׁם 'וְיִהִי ה' אֵת יוֹסֵף' (בְּרַאשִׁית לט, ב), וְמִי שֶׁנִּשְׁוֹשָׂא בְּבֵית הַמְּלָכוֹת יוֹעִיל הַרְבֵּה וְיִצְלִיחַ דַּבְּרָיו, וְיִהְיוּ דַּבְּרָיו נִשְׁמָעִים. לוֹ לְשׁוֹן הַפְּסוּק, 'וַיִּזְכֹּר יוֹסֵף אֵת הַחֲלֻמוֹת אֲשֶׁר חָלַם לָהֶם וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם מְדוּלָּלִים אֲתֵם לְרֹאוֹת אֵת עֲרוֹת הָאָרֶץ בְּאֲתֵם'. לוֹ הַזְמַן שְׁבִין

וְלִבְנוֹ, כְּדִי לְרַמֵּז שְׁלֵעֶתִיד לְבֵא 'וּמְלֵאָהּ (ראוה ישעיהו נד, יא-יז. נה א-ה),
הָאֶרֶץ דַּעָה אֶת ה'" (ישעיהו יא, ט),
וְהַצְלָחָה רַבָּה (ראוה ישעיהו נד, יא-יז. נה א-ה),
וּזְכִירָה טוֹבָה, יִהְיוּ הַחֹמוֹת מְשֻׁהָם.

זֶרַע שְׁמִשׁוֹן הַמְּבוֹאָר

(ישעיהו יא, ט) ^{מב} - שכל העולם ימלא
מאנשים ^{מב} שיודעים את הקב"ה ומשיגים
את דעתו, יהיו ישראל חכמים גדולים,
ויודעים דברים הסתומים, ויהיו קרובים
למעלת הנבואה ^{מב}, ויהיו שם גם הצלחה
רַבָּה - שהטובה והעשירות יהיו
מושפעים הרבה, וכל המעדנים יהיו
מצויים כעפר ^{מב}, וּזְכִירָה טוֹבָה ^{מב}, על כן
יִהְיוּ הַחֹמוֹת של ירושלים, עשויים
מֵאבְנֵי ה'שֹׁהָם' - שיש להם התכונות
האלה ^{מב}.

בְּגִלְל יוֹסֵף וְגו', וגם יוסף עצמו נהיה
עשיר גדול, כמו שכתוב (שם מז, יד) וַיִּלְקֹט
יוֹסֵף אֶת כָּל הַפֶּסֶף הַנִּמְצָא בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם
וּבְאֶרֶץ כְּנָעַן, והרי גם כלכל את כל בית
אביו בשנות רעבון לחם לפי הטף. ולפי
שכל התכונות של אבן השהם, היו קיימים
אצל יוסף, היה ראוי שהאבן הזאת תהיה
קבועה על שמו באבני החושן, עב"ל.

וְלִבְנוֹ, כְּדִי לְרַמֵּז שְׁלֵעֶתִיד לְבֵא יזכו כל
ישראל לכל התכונות שיש באבני
השוהם, 'וּמְלֵאָהּ הָאֶרֶץ דַּעָה אֶת ה'"

צִיּוֹנִים וּמְקוֹרוֹת

עקב סימן יא), אמר הקדוש ברוך הוא, בעוה"ז על
ידי יצר הרע היו למדין ומשכחין, אבל לעוה"ב אני
עוקר יצר הרע מכס ואינכם משתכחים, שנאמר
(יחזקאל לו, כו) וְהִסִּירוֹתִי אֶת לֵב הָאֲבֹן מִבְּשָׂרְכֶם
וְנִתְתִּי לָכֶם לֵב בָּשָׂר. ועיין עוד בילקוט שמעוני
(ישעיהו רמז תעט), אמר הקדוש ברוך הוא, בעולם
הזה ישראל למדים תורה מבשר ודם, לפיכך משכחין
אותה שנתנה על ידי משה שהיה בשר ודם, וכשם
שבשר ודם עובר, כך למודו עובר וכו'. אבל לעתיד
לבא אין ישראל למדין אלא מפיו של הקדוש ברוך
הוא וכו', וכשם שהאלהים חי וקיים לעולם, כך
למודו מה שלמדים ממנו אינם שוכחים לעולם.
ובאברבנאל (ירמיהו לא) ביאר, שבזמן הגאולה תהיה
למידת התורה על דרך נס והוא אמרם מפי הקדוש
ברוך הוא, לכן תקיים ותעמוד כעמידת הפועל
אותה. וראה בדברי רבינו בפירושו לשייר השירים (אות
א) במעלת לימוד התורה מהקב"ה עצמו.
מו. בספר נצה ישראל (למהר"ל, פנ"א) ביאר גם כן,
שבניית חומות ירושלים באבנים אלה, תהיה כדי
לרמז על תכונות האבנים [אלא שהוא ביאר את
התכונות באופן אחר, עיי"ש], והוסיף שהענין
שהחומה תיבנה מהאבנים, הוא מפני שכל העיר

מא. לשון הפסוק, 'לֹא יָרְעוּ וְלֹא יִשְׁחִיתוּ כָּל הַיָּם
קָדְשִׁי כִּי מְלֵאָה הָאֶרֶץ דַּעָה אֶת ה' פְּמִים לַיִם מְכִסִּים'.
וז"ל הרמב"ם (מלכים פי"ב ה"ה), ובאותו הזמן, לא
יהיה שם לא רעב ולא מלחמה וכו', שהטובה תהיה
מושפעת הרבה, וכל המעדנים מצויין כעפר, ולא
יהיה עסק כל העולם, אלא לדעת את ה' בלבד,
ולפיכך יהיו ישראל חכמים גדולים, ויודעים דברים
הסתומים, וישיגו דעת בוראם, כפי כח האדם, שנאמר
'כי מלאה הארץ דעה את ה' כמים לים מכסים'.
מב. ובתיקוני זוהר (תיקון כא ס, ב) דורש פסוק זה,
שגם כל בעלי החיים ימלאו בדעת, וישבחו להקב"ה.
מג. וז"ל המכילתא (בשלח מסכתא דשירה פרשה י'),
אין דעה' אלא רוח הקדש, שנאמר 'כי מלאה הארץ
דעה את ה'". וביואל (ג, א) כתוב 'ונבאו בניכם
ובנותיכם'. ובמדרש (במדב"ר טו, כה) דרשו מפסוק
זה, שאמר הקדוש ברוך הוא, בעולם הזה נתנבאו
יחידים, ולעולם הבא כל ישראל נעשין נביאים.
מד. ראה ישעיהו (נד, יא-יז. נה א-ה) ובגמרא שבת
(ל, ב) וכתובות (קיא, ב) שתשרה ברכה והצלחה
לעתיד לבוא לשומרי התורה ומצוותיה, וכגון
שיוציאו האילנות פירות בכל יום, ואף גלוסקאות
וכלי מילת. מה. ראה מדרש תנחומא (פרשת

מז-יט), ולא הזיקה ולא המיתה אותו עמה.

ועוד, דאיתא בילקוט (פרשת ברכה רמז

תתקמז) על פסוק (דברים לג, יב)

'ובין פתפיו שכן', שהפית המקדש נבנה בחלקו של בנימין, לפי שכל השבטים

זרע שמשון המבואר

ואביו קרא לו בנימין, ותמת רחל ותקבר בדרך אפרתה הוא בית לחם^{מב}.

אבני 'שפה' רומזים שיש פה' להתפלל במקדש

ועוד^ט - יש לתת טעם נוסף למה שניתנה אבן הישפה לבנימין, בהקדם מה דאיתא בילקוט שמעוני (פרשת ברכה רמז תתקמז) על הפסוק (דברים לג, יב)^{מב} בברכת משה לבנימין, 'ובין פתפיו שכן', שהפית המקדש נבנה בחלקו של בנימין - בגובה ארצו, הדומה לכתפי האדם. והטעם שנבנה בחלקו של בנימין, לפי שכל

ומאן דאמר ישפה, הינו מה שכתב הרב הנ"ל, שהישפה סגלתו לשמר האדם שלא יתנו לו הסמים הממיתים וכו'. ונתן לבנימין לזכר לו זכות אמו שילדה אותו חי, והיא הלכה לעולמה בעת לדתה (בראשית לה,

אבני 'שפה' רומזים לידת בנימין כשהוא חי, אף שמתה אמו אז ומאן דאמר שהחומות יהיו עשויים מאבני ישפה, הינו מה שכתב הרב הנ"ל^{מב}, שאבן הישפה, סגלתו לשמר האדם שלא יתנו לו שונאיו הסמים - הרעלים הממיתים וכו', ונתן הישפה לבנימין, לזכר לו זכות אמו רחל שילדה אותו חי, והיא הלכה לעולמה בעת לדתה, ולא הזיקה ולא המיתה אותו עמה, ככתוב (בראשית לה, טז-יט) 'ותלד רחל ותקש בלדתה, ויהי בצאת נפשה פי מתה ותקרא שמו בן אוני

ציונים ומקורות

לעולמה בעת לידתה, ולא הזיקה ולא המיתה אותו עמה וכו'. מה. ראה במלבי"ם (בראשית לה, יז), שרחל יראה פן מחמת קושי הלידה שממנו היא מתה, יהיה גם בנימין נפל. אמנם באמת לא מת בנימין מחמת קושי הלידה של אמו, ועל כך מרמז הישפה. מט. נראה שמכאן ואילך, היא הוספת רבינו, כי בשלטי הגבורים לפנינו לא נמצא. ג. לשון הילקוט, דבר אחר, מפני מה זכה בנימן שתשרה שכינה בחלקו, שכל השבטים היו במכירתו של יוסף, ובנימין לא היה במכירתו של יוסף, אמר הקדוש ברוך הוא, אני אומר לאלו שיבנו בית הבחירה, לא שיהיו מתפללין לפני ואני [מתמלא] עליהן רחמים, אני משרה שכינתי בחלקו שלא היו רחמנים על אחיהם. נא. לשון הפסוק, 'לבנימן אמר יידיה ה' ישכן לבטח עליו חפץ עליו כל היום ובין פתפיו שכן'. ופירש רש"י, 'ובין כתפיו שכן',

תיקרא על שם החומה, כמו שכתוב (ויקרא כה, כט) 'בית מושב עיר חומה'. ובתחילת הביאור כתב שם וז"ל, וביאור ענין זה, כי ירושלים אינה עיר טבעית כמו שאר עיר, רק היא עיר אלקית במעלתה האלקית. ולפיכך אמר הכתוב 'ושמתי כדכד שמשותך', כי 'כדכד' היא אבן יקרה. ולפיכך אמר, כי לעתיד למעלת ירושלים, שתהיה מעלתה יותר אלוקית עוד ממה שהיה קודם, וראוי שיהיה בניינה לפי מעלתה, מאבנים טובות ויקרות. מז. לשון השלטי הגבורים, והנה אמרו החכמים, כי סגולות הישפה הם אלה, היינו שישמור האדם שלא יתנו לו הסמים הממיתים, ושהנושא לא ימות ויחנק בשטיפת הימים והנחלים וכו'. ניתן הישפה לבנימין, מפני הכה העוצר שבו לרצון לו לפני ה', מפני שסגר את פיו הפתוח ולא הלשין את אחיו לאביו במכירת יוסף. ועוד, זכור לו זכות אמו שילדה אותו חי, והיא הלכה

וְזָהוּ שְׂאֵבְנוּ שֶׁל בְּנֵימִין הָיָה יִשְׁפָּה,
דְּמִשְׁמַע 'יש פה', לְפִי שְׂבִנְיָמִין
דְּוָקָא יֵשׁ לוֹ פֶּה לְהִתְפַּלֵּל לְהַקְדוּשׁ בְּרוּךְ
הוּא שְׂיִרְחַם עַל יִשְׂרָאֵל, מַה שְּׂאִין בֶּן
שָׂאֵר הַשְּׂבָטִים.

הָיוּ בְּמִכִּירְתוֹ שֶׁל יוֹסֵף חוּץ מִבְּנֵימִין,
וְאִם יָבִנוּ הֵם הַבַּיִת הַמְּקֻדָּשׁ וַיִּלְכּוּ
לְהִתְפַּלֵּל שָׁם שְׂיִרְחַם הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא
עֲלֵיהֶם, לֹא הָיוּ נִעְנִים, כְּמוֹ שְׂהֵם לֹא
רָצוּ לְרַחֵם עַל יוֹסֵף אֲחֵיהֶם.

זרע שמשון המבואר

הַשְּׂבָטִים - שֶׁהָיוּ בְּמִכִּירְתוֹ, שְׂאִין לֵהֵם פֶּה
לְהִתְפַּלֵּל לְהַקְב"ה.

וְלִכְן, סוֹבְרַת שִׁטָּה אַחַת, שְׁחוּמוֹת
יְרוּשָׁלַיִם יָבִנוּ מֵאַבְנֵי 'ישפה', לְרַמֵּז עַל
כֵּךְ, שֶׁלְעֵתִיד לְבֹא יִהְיֶה לְכָל יִשְׂרָאֵל
בְּחִינַת 'יש פה' לְהִתְפַּלֵּל לְהַקְב"ה¹. וְגַם,
שְׂאֵז שׁוֹב לֹא יוֹכֵלוּ שׁוֹנְאִינוּ לְהִרְעֵ לְנוּ,
שְׂגַם זֶה הִיא אַחַת מִסְּגוּלוֹת אֲבָן הַ'ישפה',
כְּמוֹ שֶׁהִתְבָּאֵר.

שתי השיטות יתקיימו לכבודה של רחל

וְהַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא אָמַר, לְהָיוּ בְּדִין
וּבְדִין - יִתְקַיְיֵמוּ שְׁתֵּי הַשִּׁטּוֹת, וְחוּמוֹת
יְרוּשָׁלַיִם יָבִנוּ בֵּין מֵאַבְנֵי 'שוהם' וּבֵין
מֵאַבְנֵי הַ'ישפה'. וְהַטַּעַם, שְׂהָרִי שְׂנִיָּהֵם -
יוֹסֵף וּבְנֵימִין, שֶׁה'שוהם' וְה'ישפה' הֵם
כְּנֻגְדָם, הֵם בְּנֵי רָחֵל, וְרָחֵל הִיא הַמְּמַאֲנֵת
לְהִתְנַחֵם עַל גְּלוּת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, וּבְתַפִּילָתָהּ
פְּעֵלָה שִׁישׁוּבוּ יִשְׂרָאֵל לְאַרְץ יִשְׂרָאֵל²,

הַשְּׂבָטִים הָיוּ בְּמִכִּירְתוֹ שֶׁל יוֹסֵף, חוּץ
מִבְּנֵימִין, וְאִם יָבִנוּ הֵם - שְׂאֵר הַשְּׂבָטִים,
אֶת הַבַּיִת הַמְּקֻדָּשׁ בְּחֻלְקָם, וַיִּלְכּוּ
לְהִתְפַּלֵּל שָׁם שְׂיִרְחַם הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא
עֲלֵיהֶם, לֹא הָיוּ נִעְנִים - לֹא הִיטָּה
תְּפִילָתָם מִתְקַבֵּלָת שֵׁם, מִפְּנֵי שֶׁהַקְב"ה
לֹא הִיָּה מִרְחָם עֲלֵיהֶם, כְּמוֹ שְׂהֵם לֹא
רָצוּ לְרַחֵם עַל יוֹסֵף אֲחֵיהֶם אֲלֵא מִכְרוּהוּ.
וְלִכְךָ צִיוּהַ הַקְב"ה לְבָנוֹת אֶת בֵּית
הַמְּקֻדָּשׁ בְּחֻלְקוֹ שֶׁל בְּנֵימִין, שְׂכִיוֹן שֶׁהוּא
לֹא הִיָּה בְּמִכִּירַת יוֹסֵף, מִתְקַבֵּלוֹת
הַתְּפִילוֹת שֵׁם³.

וְזָהוּ גַם הַטַּעַם, שְׂאֵבְנוּ שֶׁל בְּנֵימִין הָיָה
'ישפה', דְּמִשְׁמַע - שֶׁהַנּוֹטְרִיקוֹן שֶׁל תִּיבָה
זוֹ הוּא 'יש פה'⁴, לְפִי שְׂבִנְיָמִין דְּוָקָא -
שֶׁלֹּא הִיָּה בְּמִכִּירַת יוֹסֵף, וְלֹא הִיָּה אֲכֹזֵר
עַל אַחֲיוֹ, יֵשׁ לוֹ פֶּה לְהִתְפַּלֵּל לְהַקְדוּשׁ בְּרוּךְ
הוּא שְׂיִרְחַם עַל יִשְׂרָאֵל, מַה שְּׂאִין בֶּן שָׂאֵר

ציונים ומקורות

נ"ל בס"ד שהיה אבן של ישפה, כי ישראל כוחם
בפיהם וכו', ולעתיד לבא יתחזק כח הפה שלהם, וזה
נרמז בישפה. נה. וכמבואר במדרש (איכ"ר
פתיחתא כד), שבחורבן בית המקדש, באו האבות
ומשה רבינו לבקש רחמים מהקב"ה על ישראל,
ויבאותה שעה קפצה רחל אמנו לפני הקדוש ברוך
הוא ואמרה, רבונו של עולם, גלוי לפניך, שיעקב
עבדך אהבני אהבה יתירה וכו', יעץ אבי להחליפני
לבעלי בשביל אחותי וכו', ומסרתי לו סימן שיכיר

בגובה ארצו היה בית המקדש בנוי. נב. והיינו,
שאיילו היה נבנה בית המקדש בחלקם של שאר
השבטים, היה קטרוג על כל התפילות שהיו
מתפללים שם, מחמת מכירת יוסף. ולכך נבנה בחלקו
של בנימין, שהואיל והוא לא היה במכירה, אין שם
קטרוג על התפילות. נג. נוטריקון זה כבר הובא
במדרש (ב"ר עא, ה), 'ישפה' - יש פה, יודע במכירתו
של יוסף ואינו מגיד. ורבינו דורשו בענין אחר.
נד. וכעין זה כתב בבן יהוידע (ד"ה א"ל) וז"ל, ועוד

(ירמיהו לא, ד), וְהִפְתּוֹב אוֹמֵר (ישעיהו נד, יא-יב)
 'עֲנִיָּה סַעְרָה לֹא נִחְמָה וְכוּ', וְשִׁמְתִי
 פְּכֻד' וְכוּ', פְּנַגֵּד שְׁנֵי פְּנִיךָ.

וְהִתְקַדַּשׁ בְּרוּךְ הוּא אָמַר, לְהוֹי כְּדִין
 וּכְדִין, שְׁהָרִי שְׁנִיָּהֶם בְּנֵי
 רַחֵל, וְרַחֵל הִיא הַמְּמַאֲנֶת לְהִתְנַחֵם

זֶרַע שְׁמִשׁוֹן הַמְּבוֹאָר

תמיד היתה בוכיה והתפללה עליהם
 שיצאו מהגלות, ועל כן ממשיך הנביא
 בפסוק שלאחריו שבכותה 'וְשִׁמְתִי
 פְּכֻד' וְכוּ' - שאבנה חומות ירושלים
 משני מיני אבנים טובות, ונרמז בפסוק
 'כדין וכדין', דהיינו שייבנו מאבני
 שוהם ומאבני ישפה, שהם פְּנַגֵּד שְׁנֵי
 פְּנִיךָ - יוסף ובנימין, בשכר שלא
 התנחמת על הגלות, ופעלת בתפילותיך
 להביא את הגאולה.¹¹

כמו שכתוב (ירמיהו לא, יד-טו) 'רַחֵל
 מְבַכָּה עַל בְּנֵיהָ מְאֹנָה לְהִנָּחֵם עַל בְּנֵיהָ,
 מִנְעֵי קוֹלָךְ מִבְּכֵי וְעֵינַיִךְ מִדְּמָעָה פִּי יֵשׁ
 שָׁכַר לְפַעֲלָתָךְ נָאֵם ה' וְשָׁבוּ מֵאֶרֶץ אוֹיְבֵי.
 וְלִפִּי זֶה יֵשׁ לְפָרֵשׁ מֵה שֶׁהִפְתּוֹב אוֹמֵר
 (ישעיהו נד, יא)¹² 'עֲנִיָּה סַעְרָה לֹא נִחְמָה'
 וְכוּ', שגם בפסוק זה מתכוין הקב"ה
 לרחל, שדומה לאשה עניה הנסערת
 ברותה מחמת צרות בניה השרויים
 בגלות, ולא קיבלה תנחומין עליהם אלא

צִיּוֹנִים וּמְקוֹרוֹת

אֲכַנְיָךְ וְיִסְדִּיתִיךָ בְּסִפְרִימִי. ואף שבפשוטו הפסוק
 מתכוין לירושלים וישראל שהם כעניה סוערה מחמת
 צרות הגלות ולא התנחמו מהם, מכל מקום נראה
 שכוונת רבינו היא להמבואר במדרש אגדה (דברים
 פ"ג) שגם פסוק זה מדבר מרחל אמנו, וז"ל, משל
 למה הדבר דומה, לאשה שנהרגו בניה, ונתנה ידה על
 ראשה, ותצעק במר נפש, ומנחמים אותה כל העולם,
 ואינה מקבלת תנחומין, שנאמר 'עניה סוערה לא
 נחמה', ואומר 'מאנה להנחם על בניה כי איננו', עד
 שניחם אותה הקדוש ברוך הוא, שנאמר (ישעיהו נא,
 יב) 'אנכי אנכי הוא מנחמכם' וכו', 'כה אמר ה' מנעי
 קולך מבכֵי'. נה. והיינו ש'ושמתי כדכד
 שמשותיך', הוא שכר על 'עניה סוערה לא נוחמה'.
 בפשטות הכוונה שאמר הקב"ה שהחומות ייבנו מב'
 האבנים שכנגד זרעה של רחל, לרמוז שבכות רחל
 נגאלו. [ולפי"ז מה שאמר הקב"ה להוי כדין וכדין,
 היינו מחמת טעם אחר ממה שאמר הַס]. ויתכן לומר
 עוד, שרבינו מתכוין שבשכר שהגאולה תבא בזכות
 רחל שמיאנה להתנחם על בניה, לכן לכבודה ייבנו
 חומות ירושלים משני מיני האבנים שניתנו לשני
 בניה, השוהם והישפה, לרמוז שבכות רחל יזכר
 ישראל לעתיד לכל התכונות שיש בשני האבנים

ביני ובין אחותי וכו', ולאחר כן וכו' ומסרתי לאחותי
 כל הסימנין שמסרתי לבעלי כדי שיהא סבור שהיא
 רחל, ולא עוד וכו', והיה מדבר עמה והיא שותקת,
 ואני משיבתו על כל דבר ודבר, כדי שלא יכיר לקול
 אחותי, וגמלתי חסד עמה, ולא קנאתי בה ולא
 הוצאתיה לחרפה. ומה אני שאני בשר ודם עפר ואפר,
 לא קנאתי לצרה שלי, ולא הוצאתיה לבושה ולחרפה,
 ואתה מלך חי וקיים רחמן, מפני מה קנאת לעבודת
 כוכבים שאין בה ממש, והגלית בני ונהרגו בחרב,
 ועשו אויבים כם כרצונם. מיד נתגלגלו רחמיו של
 הקדוש ברוך הוא, ואמר, בשבילך רחל אני מחזיר את
 ישראל למקומן. הדא הוא דכתיב 'כה אמר ה' קול
 ברמה נשמע נהי בכי תמרורים רחל מבכה על בניה
 מאנה להנחם על בניה כי איננו, וכתיב 'כה אמר ה'
 מנעי קולך מבכֵי ועיניך מרמעה כי יש שכר
 לפעולתך' וגו', וכתיב 'ויש תקוה לאחריתך נאם ה'
 ושבו בנים לגבולם'. נו. לשון הפסוקים, 'פה
 אָמַר ה' קוֹל בְּרָמָה נִשְׁמַע נְהִי בְּכֵי תִמְרוּרִים רַחֵל
 מְבַכָּה עַל בְּנֵיהָ מְאֹנָה לְהִנָּחֵם עַל בְּנֵיהָ פִּי אֵינְנוּ. פה
 אָמַר ה' מִנְעֵי קוֹלָךְ מִבְּכֵי וְעֵינַיִךְ מִדְּמָעָה פִּי יֵשׁ שָׁכַר
 לְפַעֲלָתָךְ נָאֵם ה' וְשָׁבוּ מֵאֶרֶץ אוֹיְבֵי. נו. לשון
 הפסוק, 'עֲנִיָּה סַעְרָה לֹא נִחְמָה הִנֵּה אֲנִי מְרַבֵּיץ בְּפוּךְ

מְעוּרוֹ שֶׁל לְוִיתָן, זָכָה, עוֹשִׂים לוֹ סִפָּה.
 לֹא זָכָה, עוֹשִׂים לוֹ צִלְצַל. לֹא זָכָה, עוֹשִׂים
 לוֹ עֵנֶק. לֹא זָכָה, עוֹשִׂים לוֹ קְמִיעַ. וְהִשְׁאָר
 פּוֹרְסוֹ עַל חוֹמוֹת יְרוּשָׁלַיִם, וַיְוִו הוֹלֵךְ
 מִסּוּף הָעוֹלָם וְעַד סוּפוֹ, שְׁנֵאמַר (ישעיהו ס,
 ג) 'וְהִלְכּוּ גוֹיִם לְאוֹרֵךְ וּמַלְכִים וְכוּ'.

וְהַטַּעַם שֶׁקָּרָא לְחוֹמוֹת יְרוּשָׁלַיִם
 'שְׁמִשְׁתִּיךְ', מִפְּנֵי שֶׁכְּמוֹ
 שֶׁהִשְׁמֵשׁ הַכֹּל הוֹלְכִין לְאוּרוֹ, כִּךָּ יִלְכוּ
 גוֹיִים לְאוֹר שֶׁל חוֹמוֹתֶיךָ שִׁיְהִיו כְּמוֹ
 שֶׁמֶשׁ, כְּדָאמְרִינַן הֵתָם (ב"ב עה, א), עֲתִיד
 הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא לַעֲשׂוֹת סִפָּה לְצַדִּיקִים

זֶרַע שְׁמִשׁוֹן הַמְּבֹאָר

וארבע מחיצות מארבעת הצדדים. ומי
 שלא זָכָה כל כך, עוֹשִׂים לוֹ מעור
 הלויִתן, רק צִלְצַל - גג בלי מחיצות.
 ומי שלא זָכָה כל כך אף לצלצל,
 עוֹשִׂים לוֹ עֵנֶק - שרשרת סביב הצואר,
 מעור הלויִתן. ומי שלא זָכָה כל כך
 אף לענק, עוֹשִׂים לוֹ קְמִיעַ - כתב או
 עשבים כרוכים בעור שנושאים לרפואה,
 מעור הלויִתן. וְהִשְׁאָר - מה שנשאר
 מעור הלויִתן, הקב"ה פּוֹרְסוֹ עַל חוֹמוֹת
 יְרוּשָׁלַיִם, וַיְוִו - אורו הוֹלֵךְ ומאיר,
 מִסּוּף הָעוֹלָם וְעַד סוּפוֹ, שְׁנֵאמַר (ישעיהו
 ס, ג) 'וְהִלְכּוּ גוֹיִם לְאוֹרֵךְ וּמַלְכִים וְכוּ'
 לְנִגְהַ זְרַחְךָ.

לעתיד לבא יאירו חומות ירושלים לכל העולם כמו השמש
 וְהַטַּעַם^ט שֶׁקָּרָא הַנְּבִיא לְחוֹמוֹת
 יְרוּשָׁלַיִם 'שְׁמִשְׁתִּיךְ'^י, הֵינּוּ מִפְּנֵי שֶׁכְּמוֹ
 שֶׁהִשְׁמֵשׁ הַכֹּל הוֹלְכִין לְאוּרוֹ, כִּךָּ לַעֲתִיד
 לְבֹא, יִלְכוּ הַגּוֹיִים לְאוֹר שֶׁל חוֹמוֹתֶיךָ -
 חומות ירושלים, לפי שֶׁהַחוֹמוֹת שֶׁל
 יְרוּשָׁלַיִם, יִהְיוּ מְאִירִים לְכָל הָעוֹלָם כְּמוֹ
 הַשֶּׁמֶשׁ, כְּדָאמְרִינַן הֵתָם בַּגְּמְרָא (ב"ב עה,
 א)^כ, עֲתִיד הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא לַעֲשׂוֹת
 סִפָּה לְצַדִּיקִים בְּשֹׁכֵר מַעֲשֵׂיהֶם הַטּוֹבִים,
 מְעוּרוֹ שֶׁל לְוִיתָן^כ, אִמְנָם לֹא כָל יִשְׂרָאֵל
 יִזְכּוּ לְסוּכָה זו, שְׁדוּוּקָא מִי שׁוּכָה -
 יש לו זכויות מרובות, עוֹשִׂים לוֹ
 מִהַעוֹר שֶׁל הַלְוִיתָן סִפָּה - גג מלמעלה,

צִיּוּנִים וּמְקוּרוֹת

זכה, עוֹשִׂין לוֹ סוכה. לא זכה, עוֹשִׂין לוֹ צלצל,
 שנאמר (שם) 'ובצלצל דגים ראשו', זכה, עוֹשִׂין לוֹ
 צלצל. לא זכה, עוֹשִׂין לוֹ עֵנֶק, שנאמר (משלי א, ט)
 'וענקים לגרגרותיך', זכה, עוֹשִׂין לוֹ עֵנֶק. לא זכה,
 עוֹשִׂין לוֹ קְמִיעַ, שנאמר (איוב מ, כט) 'ותקשרנו
 לנערותיך', והשאר פורסו הקדוש ברוך הוא על
 חומות ירושלים, וַיְוִו מִבְּהִיק מִסּוּף הָעוֹלָם וְעַד סוּפוֹ,
 שנאמר (ישעיהו ס, ג) 'וְהִלְכּוּ גוֹיִם לְאוֹרֵךְ וּמַלְכִים
 לְנִגְהַ זְרַחְךָ'. סב. לויִתן הוא מִין דג גדול
 שברא הקב"ה במעשה בראשית, דומה לנחש, ובראם
 זכר נקבה, וכדי שלא יתרבו ויחריבו את כל העולם,
 הרג הקב"ה את הנקבה, ומלחה ושמרה להנות בה

האלה וכפי שפירשם רבנו לעיל. נט. כיון
 שרבינו האריך כאן בביאור בנין החומות מאבני
 השהם והישפה, אגב כך, הוא מבאר גם כן הטעם
 שבאותו פסוק נקראו החומות בשם 'שמשותיך'.
 ס. כבר התבאר לעיל בהערה, שרבינו הולך בשיטת
 הרשב"ם, שפירוש 'שמשותיך' הוא החומות של
 ירושלים. אמנם רש"י (ישעיהו שם) הביא שיש
 פותרין לשון שמש, חלונות שחמה זורחת בהן,
 ועוֹשִׂין כנגדו מחיצה במיני זכוכית צבועים לנוי.
 סא. לשון הגמרא, ואמר רבה אמר רבי יוחנן, עתיד
 הקדוש ברוך הוא לעשות סוכה לצדיקים מעורו של
 לויִתן, שנאמר (איוב מ, לא) 'התמלא בסוכות עורר',

זרע שמשון המבואר

ועל כן, חומות ירושלים שיהיו לעתיד לבא, נקראו 'שמשותיך', מפני שהם יאירו כמו אור השמש, וכל הגוים ילכו לאורם, כמו שכל העולם הולכים לאור השמש³⁰.

ציונים ומקורות

ירושלים ייבנו מאבני ה'שוהם' וה'ישפה', שהיו כנגד יוסף ובנימין, כדי לרמז שלעתיד לבא יזכו ישראל לתכונות של אבנים אלה. ג. הקב"ה חפץ שייבנו החומות משני האבנים, לכבודה של רחל, אמם של שני השבטים יוסף ובנימין, משום שהיא לא התנחמה ופעלה את הגאולה. ד. חומות ירושלים נקראו 'שמשותיך', על שם שלעתיד לבא יאירו כמו השמש, וכל העולם ילכו לאורם.

את הצדיקים לעתיד לבא. ע"פ בבא בתרא (עד, ב). סג. וראה כעין דברי רבינו, במהרש"א (ח"א שם ד"ה ושמתי) וז"ל, 'ושמתי כדכד שהוא אבן טוב המאיר לך תחת שמשותיך, שלא תהיה צריך עוד לאור השמש, והחלונות נמי אינן לאור אלא לאויר בעלמא, כדאמר לקמן לכווי דבי זיקא'. תמצית הדרוש. א. לכל אחת מאבני החושן, היו התכונות המכוונות לשבט ששמו היה חקוק על האבן. ב. חומות

הדלת שנפתחה ע"י הזרע שעשון

מספר הרה"ג ר' ישראל משה סמסון שליט"א
מג"ש בספר זרע שמשון בשכונת תלפיות בירושלים:

שלומי ב. יהודי יקר המתגורר בשכונת תלפיות בירושלים פנה לפני תקופה לאיגוד העולמי להפצת תורת זרע שמשון בבקשה מיוחדת לסייע לו בהקמת שיעור בבית המדרש בשכונת תלפיות אזור מגוריו. הצורך החיוני הוא מגיד שיעור. אני בטוח שאם יהיה מגיד שיעור מומחה שילמד בספר במתיקות יגיע ורכים להשתתף בשיעור, סיים את דבריו. ראשי האיגוד העולמי שיתפו אותי בבקשה מיוחדת זו, ונרתמתי לענין. ואכן במשך תקופה אני זוכה למסודר מדי שבוע בשבוע שיעור בספר המסוגל זרע שמשון בבית מדרש זה אשר רחוק מאזור מגורי מרחק של למעלה מחצי שעה נסיעה. השיעור התחיל בשני משתתפים וכיום לאחר חודשים ספרים משתתפים בשיעור כבר למעלה מעשרים יהודים הצמאים לשתות מכאר הישועות תורתו של רבנו הזרע שמשון.

בית הכנסת שבו נמסר השיעור סגור במשך היום והוא נפתח רק בשעות קבועות זמני התפילות. בשבוע שעבר כשבא אחד המשתתפים שהוא גם אחראי לפתוח את בית המדרש לקראת השיעור, וכרגיל מקדים להגיע כחצי שעה לפני תחילת השיעור בכדי להכין את המקום, ניסה לפתוח את בית המדרש והופתע לדאות שהמנעול שבור. המפתח מסתובב סביב עצמו ולא ניתן לפתוח את שערי בית המדרש. ניסה מכאן ניסה משם, ניסה לדחוף בצורה כזו או בצורה אחרת, ולאחר נסיונות של דקות ארוכות הבין שאכן המנעול שבור ולא יהיה ניתן להיכנס לבית המדרש מבלי לקרוא לפורץ מנעולים שיפרוץ את הדלת. במשך כל אותם דקות של נסיונות הפתיחה, התאספו משתתפי השיעור הקבועים, וכיניהם הגעתי גם אני, אולם כולנו נשארנו בחוץ בקור הירושלמי. לכולנו היה קשה להעלות על הדעת מחשבה שחלילה השיעור

יתבטל עקב בעיה של חוסר מיקום, אולם מצד שני לא ראינו ברירה אחרת. ניסינו לחשוב ביצירתיות מקום חילופי, אולם כל רעיון שעלה נדחה. אחד ממשותפי השיעור שגר ממש בסמיכות מקום ורצה להציע את ביתו, התנצל על כך שדוקא השבוע לא ניתן לקיים את השיעור בכיתו מפני אירוע משפחתי המתקיים שם. בית כנסת אחר שכשכונה היה סגור, ולא הצלחנו לאתר את הגבאי. עמדנו חסרי אונים. הרבה רצון וחוסר מעש מוחלט. כלי הרבה ברירות.

רגע לפני שהתפזרו המתאספים, כשאני כואב על כך שהשיעור הקבוע לא מתקיים, חייבים לעשות משהו הרהרתי עמוקות. נזכרתי מה שידוע מצדיקים שלפעמים תוספת התאמצות או איזה שהוא קבלה טובה מעבר לרגילות בוקעת שערים... ואז באופן ספונטני הכרזתי בפני כולם, ידידי היקרים, כוחו של רבנו גדול מאד, אנו מבטיחים שבאם הדלת תיפתח, נוסיף לשיעור עוד משתתף. עוד יהודי שיזכה ללמוד בספר ויקיים את בקשת המחבר! ואז... הכנסנו שוב את המפתח, סובכנו את הציר, והדלת פשוט נפתחה לתדהמת כל הנוכחים!!! הרגשנו שהזרע שמשון פרץ את הדלת עבורינו וגם חסך מאתנו את הוצאות התשלום עבור הפורץ. ראינו בעליל שרצוננו העז לקיים את השיעור עם הקבלה הטובה למען עשיית נחת לרבנו הזרע שמשון, פעלה באופן פלאי את פתיחת הדלת בכדי שהשיעור הקבוע יוכל להתקיים ולא יתבטל.

מגיד השיעור הרב ישראל משה סמסון שליט"א מסיים את דבריו בהתרנשות ואומר: מהתרחשות הפלאית הזו אנו למדים על גודל הנחת רוח שיש למחבר מקיום השיעור המיוחד הזה, אני קורא לכל החברים והידידים תושבי השכונה, לבוא ולהצטרף לשיעור הקבוע שנמסר מדי יום שלישי בבית המדרש שברחוב דרך חברון 108 בשעה 8:00 בערב ותזכו לישועות הגדולות שהבטיח המחבר.

בזבלי בוי
 מנות זהב
 והשקות
 רב כידה
 הכולך י
 ואיש
 משיהו
 ביום
 בזת
 הסו
 לה

ויהי בימי אחזשורוש הוא אחזשורוש המוכרך
 מהדרו ועד כוש שבע ועשרים ומאה מדי יצדה
 בימים ההם כשיבת המלך אחזשורוש על כסא
 מלכותו אשר בשושן הבירה בשנת שיכוש
 למלכו עשה משהתה לכל שריו ועבדיו וזיל פרס
 ונודי הפרתמים ושרי המדינות לפניו בהראתו
 את עשר כבוד מלכותו ואת יקר תפארת גדולתו
 ימים רבים שמונים ומאת יום ובמכר ואת הימים
 האלה עשה המלך לכל העם הנמצאים בשושן
 הבירה למגדול ועד קטן משהתה שבעת ימים
 בזצר גנת ביתן המלך וזור כרפס ותכלת אחוז

לקראת ימי הפורים הבעל"ט יצא לאור ספר

זרע שמשון המבואר'
מגילת אסתר

ניקוד ופיסוק מלא • אותיות מאירות עינים
 עימוד משובב עין

ובו כל דרושי רבנו על מגילת אסתר

בביאור משולב בלשון קצר וצה למען ירוץ הלומד ויתענג
 בחידושי המתוקים של רבנו.

כולל מדור ציונים והערות

בו מובאים כל המדרשים ומאמרי חז"ל בשלמותם, והרבה הוספות
 נפלאים המסייעים מאד להבנת העניינים המובאים בדברי רבנו.

לא נא כבושם הזה • ארץ ישראל 052-7166450 ארה"ב 347-496-5657 • הניאו ברכה לביתכם

ועיניכם תראינה בניו בניו כשיתילי זיתים סביב לשולחנכם הכמים ונבונים,
 ובתים מלאים כל טוב, גם עושר גם כבוד לא יסופו מזרעכם'

לומד בתורת זרע שמשון

רוצה להבין יותר?!
 מעוניין לשמוע ווארט קולע
 בענייני הפרשה?!
 רעיון קצר ונפלא בענינים אחרים?
 שיעור תמציתי על דרוש שלם?!

בלשון הקודש * באידיש
 באנגלית * בצרפתית

קול זרע שמשון

ארץ ישראל
02-80-80-600

ארה"ב
716-229-4808

לונדון
0333-300-2515

עדור חדש!

3 דקות עם זרע שמשון

ליעברית, 130 * לאידיש, 230 * לאנגלית, 330